

Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

INFORME DE CONJUNTURA ECONÒMICA DEL CAMP DE TARRAGONA I DE LES TERRES DE L'EBRE

Quart trimestre de 2024

Resum executiu.....	2
1. El repte de la convergència en els nivells de productivitat: una visió internacional.....	5
2. L'evolució de l'economia espanyola.....	9
3. La dinàmica de l'economia catalana.....	11
4. L'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre	16
Monogràfic: Habitatge i territori: radiografia d'un problema col·lectiu	28

Resum executiu

L'entorn econòmic mundial es caracteritza per una creixent incertesa i volatilitat. Tot i aquest context de dificultats, l'economia del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre continua avançant, amb un dinamisme notable tant en el creixement de la producció com en la creació d'ocupació. Els elements que configuren l'evolució de l'activitat productiva i del mercat laboral al territori es detallen a continuació:

El panorama mundial es presenta cada vegada més incert i inestable.

L'escenari mundial empitjora perquè les tensions geopolítiques podrien tornar a revifar-se, els problemes al sector immobiliari de la Xina podrien tenir repercussions en el comerç mundial i la presidència de Donald Trump es podria traduir en un augment del proteccionisme, amb una contracció del comerç internacional.

El repte de la Unió Europea és la productivitat. A la UE el creixement de la productivitat s'ha reduït els darrers anys. Va créixer un 1,9% anual de mitjana entre els anys 2000 i 2006, en canvi, a partir de la crisi financera es va reduir força. Entre 2007 i 2022 el creixement anual mitjà va ser del 0,9%. En canvi, als EUA va passar d'un 2,4% a un 1,3%.

L'economia espanyola continua més dinàmica que la resta de la UE. El dinamisme recent de l'activitat a Espanya continua sent molt superior a l'observat a la resta de la UE. L'economia espanyola ha registrat un avenç del PIB del 0,8% durant el tercer trimestre de 2024, i del 3,1% en termes interanuals, gràcies al bon comportament del consum privat i el consum públic, mentre la inversió productiva i la demanda exterior van tenir una contribució lleugerament negativa.

L'any 2024 l'economia catalana ha superat amb escreix les expectatives més optimistes. En un entorn internacional caracteritzat per la inestabilitat i la incertesa, el PIB de Catalunya registra un increment interanual del 3,9%, 5 dècimes per sobre de l'economia espanyola (3,4%) i en gairebé 3 punts per sobre de la UE-27 (1,0%). Durant el tercer trimestre de 2024, el PIB català ha crescut un 1,0% i s'ha situat 2 dècimes per sobre del creixement espanyol (0,8%) i 6 dècimes per sobre del de la UE-27 (0,4%).

La inversió productiva de les empreses catalanes es recupera. L'augment del PIB català es deu principalment al fort increment de la demanda interna, que creix un 3,9%. La formació bruta de capital registra una taxa interanual del 4,6%, xifra que suposa una millora de més de 2 punts respecte al trimestre anterior. Les exportacions totals a l'estranger han

cregut un 3,0% interanual, 8 dècimes més que el trimestre anterior, mentre les importacions totals també mostren un increment interanual del 2,7%.

Tots els grans sectors mostren un gran dinamisme. Els serveis lideren el creixement, amb un increment del 4,7%, seguits per les manufactures industrials, que augmenten un 4,2%, la construcció que avança un 2,8%, mentre que l'agricultura continua amb un fort impuls (creix un 14,4%) i acumula 3 trimestres consecutius amb taxes de variació positives.

L'agricultura es recupera al Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. La recuperació de l'agricultura en 2024 ha millorat l'activitat a les comarques interiors i a l'Ebre, on el pes del sector primari és superior a la mitjana del país. Les dades remarquen un recanvi en els sectors responsables del creixement, amb l'esmentada recuperació de l'agricultura i la millora de les manufactures i dels serveis privats, sobretot del turisme.

El dinamisme de la producció provoca un bon ritme en la creació d'ocupació. El tercer trimestre de 2024, el conjunt del mercat laboral provincial va superar el llindar dels 440 milers d'actius laborals i el nombre de persones ocupades va ultrapassar els 390 milers. Segons l'EPA, el nombre d'actius va augmentar en més de 8.000 persones i els bons resultats de la temporada turística van portar a la creació de més de 16.000 llocs de treball nous.

La taxa de l'atur local es resisteix a convergir cap a la mitjana catalana. A finals del tercer trimestre de 2024, l'atur a Tarragona va ser de l'11,3%, mentre que al conjunt de l'economia catalana es va registrar un 8,8%, 2,5 punts per sota. La forta resistència local a reduir la taxa d'atur, actualment al voltant dels 49.000 aturats respon a la gran entrada de nous actius al mercat laboral i la gran estacionalitat de l'ocupació.

Bon ritme en la creació d'ocupació. Segons els registres de la Seguretat Social, la capacitat per crear llocs de treball nets és considerable als dos àmbits territorials, però presenta signes de moderació. Durant l'any 2023, els assalariats van créixer un 3,55% al Camp, un 3,81% a l'Ebre i un 3,04% a Catalunya, mentre que l'any 2024 la taxa va ser del 3,14% al Camp de Tarragona, del 2,58% a les Terres de l'Ebre i del 2,66% a Catalunya.

El fort component cíclic del mercat de treball local persisteix. A finals d'agost de 2024 el mercat de treball de la demarcació va registrar un total de 308.470 afiliats a la Seguretat Social, però va tancar l'any amb 291.885

assalariats. La temporalitat continua sent una de les principals rèmores del nostre mercat laboral.

Les diferències comarcals en taxes d'atur són elevades. Les comarques de l'interior presenten les taxes d'atur més baixes. El Priorat presenta una taxa del 7,26%; la Terra Alta, del 7,72%, i la Conca de Barberà, del 7,82%, l'any 2024. En l'altre extrem destaca el gran nombre de treballadors aturats que registra la comarca del Baix Penedès.

Passar d'un mercat laboral de salaris baixos a una major creació d'ocupació qualificada. El gran repte de l'economia tarragonina és fer un recanvi dels seus motors de creixement en detriment dels sectors intensius en treball poc qualificat i a favor de les manufactures industrials i els serveis intensius en coneixement. El dèficit d'aquestes activitats dificulta que els joves talents més qualificats trobin oportunitats laborals de qualitat a prop de casa.

La conjuntura és favorable, però els reptes a llarg termini són persistents. La baixa dotació relativa en capital humà, el pes d'activitats escassament generadores de valor afegit i la presència de treballadors estrangers originaris de països d'ingressos baixos expliquen, en gran part, per què les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre registren unes rendes per càpita significativament per sota de la mitjana catalana.

1. El repte de la convergència en els nivells de productivitat: una visió internacional

Després de la pandèmia, l'economia mundial ha mostrat una capacitat de resiliència notable i la inflació ha baixat de manera constant. La majoria dels senyals apunten a un aterratge suau a escala mundial, però amb més divergències de creixement i d'inflació entre els països.

Es preveu que el creixement mundial es mantingui estable i que, a poc a poc, el seu dinamisme es moderi, sobretot als països europeus. L'escenari mundial empitjora perquè les tensions geopolítiques podrien tornar a revifar-se, els brots bruscos de volatilitat als mercats financers podrien endurir les condicions financeres, els problemes al sector immobiliari de la Xina podrien tenir repercussions en el comerç mundial i la presidència de Donald Trump es podria traduir en un augment del proteccionisme, amb una contracció del comerç internacional.

Es preveu que el creixement mundial es mantingui estable.

Segons el Fons Monetari Internacional (FMI), és el moment de revisar les polítiques macroeconòmiques dels Estats Units i de la Unió Europea (UE). Davant de la relaxació de la política monetària, convé canviar la marxa de la política fiscal per garantir una dinàmica del deute sostenible i la recuperació de la inversió empresarial i pública. A Europa, sobretot, cal impulsar les reformes estructurals per promoure el creixement a llarg termini i accelerar la transició verda.

A Europa, cal innovar i millorar la productivitat.

Al continent europeu, el repte consisteix a millorar la productivitat. Si volem escurçar la bretxa d'ingressos per càpita d'Europa respecte dels Estats Units, cal reduir el dèficit de productivitat persistent en l'àmbit empresarial. Les grans empreses líders d'Europa innoven i creixen menys en comparació de les dels Estats Units, mentre que les empreses joves d'alt creixement tenen una empremta més petita en l'economia. Europa també pateix una sobreabundància d'empreses madures estancades.

El creixement de la productivitat de les empreses europees ha anat per darrere del creixement de les seves homòlogues nord-americanes. Aquesta divergència és àmplia i profunda. Durant les dues darreres dècades, el creixement de la productivitat de les empreses no tecnològiques europees ha estat del 0,9%, en comparació del 2,6% de les empreses no tecnològiques dels Estats Units. Aquesta diferència ha estat més gran entre les empreses tecnològiques, la productivitat de les quals ha anat disminuint a Europa a una taxa anual del 0,3% des de mitjans de la dècada del 2000, mentre que als Estats Units ha crescut un 1,5%. En total, la productivitat de les empreses tecnològiques americanes ha

augmentat al voltant d'un 40% durant aquest període, mentre que la de les empreses tecnològiques europees s'ha mantingut estancada. Aquesta divergència respon a una bretxa creixent en els esforços d'innovació. Les despeses en R+D de les empreses tecnològiques europees han estat del 3 al 4% de les vendes aproximadament, mentre que als Estats Units s'han triplicat i van arribar al 12% de les vendes el 2023.

Això s'ha traduït en una bretxa creixent en el registre de patents, la innovació radical, la quota en els mercats més estratègics i la productivitat, cosa que ha limitat força la capacitat dels ciutadans europeus per convergir en termes de renda per càpita.

Davant d'aquesta realitat, les recomanacions dels informes de Mario Draghi (ex primer ministre d'Itàlia i president del Banc Central Europeu) i Enrico Letta (líder polític i acadèmic) han coincidit en la radiografia del problema i les propostes de millora. Plantegen abordar una sèrie de reformes econòmiques en quatre línies clau:

Taula 1. Propostes dels informes de Draghi

1. Inversió en capital humà i educació

Millorar la qualitat de l'educació pública.
Potenciar la formació tècnica i professional segons les demandes del mercat laboral.
Fomentar la formació continuada dels treballadors per adaptar-se a un entorn tecnològic en ràpida evolució.

2. Reformes estructurals per augmentar la productivitat

Agilitzar els tràmits i la burocràcia per facilitar la inversió i la creació d'empreses.
Incrementar la competència en sectors regulats, com ara l'energia o els serveis públics.
Estimular la innovació tecnològica mitjançant incentius fiscals i suport directe a la investigació.

3. Garantir la sostenibilitat fiscal i social

Establir polítiques fiscals responsables que redueixin el deute públic a llarg termini.
Implementar un sistema de benestar social que protegeixi els sectors més vulnerables, especialment en moments de crisi.
Adaptar els sistemes de pensions per fer front a l'envelliment demogràfic.

4. Transició verda i digital

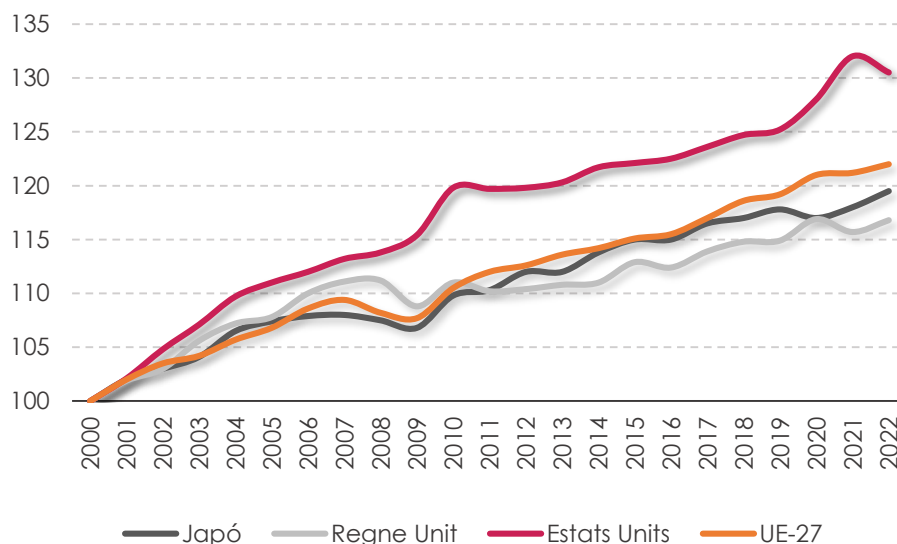
Invertir en energies renovables i eficiència energètica per reduir la dependència dels combustibles fòssils.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades dels informes de Draghi (setembre de 2024) i Letta (abril de 2024).

Els informes recents sobre les perspectives a llarg termini de la UE elaborats per Mario Draghi i Enrico Letta afirmen que, en les economies més avançades d'Europa, la manca d'envergadura del mercat i d'accés a capital i mà d'obra qualificada impedeix que les empreses operin en la frontera tecnològica i d'innovació mundial. Per tal que Europa assoleixi el seu potencial de creixement en termes de productivitat i renda per habitant, cal un mercat únic més gran i més integrat que proporcioni a les empreses l'espai necessari per innovar, que faciliti les reformes estructurals pendents i, també, que incentivi la inversió tecnològica i estratègica.

*Cal un mercat
únic europeu
més gran i
integrat.*

Gràfic 1. Evolució de la productivitat (base 100 = any 2000)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OCDE.

A la UE la productivitat ha crescut a un ritme moderat durant les dues darreres dècades. Entre els anys 2000 i 2022, el creixement anual mitjà del producte interior brut (PIB) per hora treballada va ser de l'1,2%. El 2022, la productivitat era un 26,6% superior a la de l'any 2000.

*La productivitat
de la UE ha
augmentat un
1,2% anual entre
2000 i 2022.*

Des d'una perspectiva macroeconòmica, la productivitat dels països membres de la UE ha entrat en una preocupant desacceleració. Al conjunt de la UE, la productivitat va créixer un 1,9% anual de mitjana entre els anys 2000 i 2006 i va passar a una mitjana de creixement anual del 0,9% entre 2007 i 2022. Aquesta caiguda del dinamisme de la productivitat de la UE encara és més preocupant si la comparem amb la registrada per l'economia nord-americana. En canvi, als EUA, la productivitat agregada va créixer a una mitjana anual del 2,4% entre 2000 i 2006 i a un 1,3% entre 2007-2022.

Aquestes diferències en les millores de productivitat mostren per què la bretxa entre les dues potències de l'Atlàntic no ha parat d'eixamplar-se durant el primer quart del segle actual. Caldrà que els líders europeus i els governs dels estats membres coordinin les seves polítiques a fi de millorar els nivells de productivitat de les empreses europees i, en l'àmbit macroeconòmic, recuperar la senda perduda.

2. L'evolució de l'economia espanyola

En els darrers mesos de 2024, l'economia espanyola ha registrat un bon ritme d'expansió del PIB malgrat l'impacte negatiu —previsiblement transitori— de la dana que va afectar diverses comarques valencianes. El tercer trimestre, l'avenç del PIB es va situar en el 0,8% en termes inter trimestrals. Aquest creixement respon al bon comportament del consum privat i el consum públic, ja que la inversió productiva i la demanda exterior neta van tenir una contribució lleugerament negativa a l'avenç del PIB. El dinamisme recent de l'activitat a Espanya continua sent molt superior a l'observat a la resta de la UE.

En aquesta línia, també s'espera un bon comportament del PIB en el quart trimestre, que podria situar-se entre el 0,6% i el 0,7% en termes inter trimestrals.

Amb aquest comportament positiu del PIB espanyol, el Banc d'Espanya ha revisat a l'alça les previsions de creixement per a 2024 i 2025 —fins al 3,1% i el 2,5%, respectivament—, però no ha fet canvis en la previsió per a 2026 —de l'1,9%—.

El PIB espanyol creixerà un 2,5% el 2025 i un 1,9% el 2026.

Taula 2. Síntesi de les projeccions macroeconòmiques de l'economia espanyola

	2024	2025	2026	2027
PIB	3,1%	2,5%	1,9%	1,7%
	↑ 0,3 pp	↑ 0,3 pp	=	
Inflació	2,9%	2,1%	1,7%	2,4%
	=	=	↓ 0,1 pp	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Banc d'Espanya.

Per als propers anys, les projeccions indiquen que l'avenç de l'economia espanyola es moderarà fins a unes taxes del 2,5%, l'1,9% i l'1,7% els anys 2025, 2026 i 2027, respectivament. Al llarg del període 2024-2027, el consum privat creixerà impulsat per l'estalvi de les famílies, la feina, la confiança de les llars i el previsible increment de la població. També s'espera que millori la inversió gràcies al desplegament dels fons europeus Next Generation EU —aprovats per la Comissió Europea per impulsar els països de la UE després de la crisi del coronavirus—. Contràriament, s'espera que l'aportació del consum públic a l'augment de l'activitat (que ha exhibit un vigor notable els anys 2023 i 2024) es moderi els pròxims anys i que la contribució de la demanda exterior neta al creixement del PIB sigui pràcticament nul·la entre 2025 i 2027.

Tot fa preveure que entre 2025 i 2027 es continuarà creant ocupació, encara que a un ritme més moderat que durant els darrers trimestres. S'espera que la taxa d'atur continuï disminuint fins a situar-se per sota del 10% el 2027, davant del 12,2% de 2023. Tanmateix, el descens de la taxa d'atur dependrà del creixement de la població, atès que està condicionada pel nombre de persones aturades i per la població activa.

3. La dinàmica de l'economia catalana

L'any 2024 ha estat marcat pel dinamisme destacable de l'economia catalana, que ha superat amb escreix les expectatives més optimistes malgrat un entorn internacional caracteritzat per la incertesa. En aquest context, Catalunya ha aconseguit mantenir un ritme de creixement elevat i s'ha situat al capdavant de les economies de la zona euro per tercer any consecutiu.

Aquest creixement s'ha basat en la robustesa del sector industrial, amb una estructura diversificada que abasta múltiples subsectors, i en la fortalesa del sector serveis. Dins d'aquest àmbit, els serveis tecnològics, els serveis a les empreses i el turisme, incloent-hi l'hostaleria, han tingut un paper clau en l'impuls de l'activitat econòmica. Tot i que els indicadors apunten a una normalització gradual del creixement, les perspectives empresarials continuen sent positives malgrat les tensions geopolítiques, que es reflecteixen en una expansió moderada de la formació bruta de capital.

Des del punt de vista conjuntural, el PIB de Catalunya ha experimentat un increment interanual del 3,9% durant el tercer trimestre de 2024, segons dades de l'Idescat. Aquesta taxa supera en 5 dècimes el creixement de l'economia espanyola (3,4%) i en gairebé 3 punts el de la UE-27 (1,0%). En termes inter trimestrals, el PIB català ha crescut un 1,0% i s'ha situat 2 dècimes per sobre del creixement espanyol (0,8%) i 6 dècimes per sobre del de la UE-27 (0,4%).

Des de la perspectiva de la demanda, l'augment del PIB català es deu principalment al fort increment de la demanda interna, que creix un 3,9%. En aquest àmbit destaca especialment el consum de les administracions públiques, amb un augment significatiu del 6,7%. La formació bruta de capital registra una taxa interanual del 4,6%, xifra que suposa una millora de més de 2 punts respecte al trimestre anterior. En aquest apartat, la inversió en béns d'equipament experimenta un creixement notable, del 7,7%, mentre que la inversió en construcció creix un 2,4%.

Pel que fa al sector exterior, el comportament de Catalunya ha estat clarament més favorable que el de l'Estat espanyol. Les exportacions totals a l'estranger han crescut un 3,0% interanual, 8 dècimes més que el trimestre anterior. Paral·lelament, les importacions totals també mostren un increment interanual del 2,7%.

El PIB català ha augmentat un 3,9% el 2024.

Les exportacions catalanes han augmentat un 3% anual i les importacions un 2,7%.

Des de la perspectiva de l'oferta, tots els sectors econòmics han registrat evolucions positives durant el tercer trimestre. Els serveis lideren el creixement, amb un increment del 4,7%, seguits per les manufactures industrials, que augmenten un 4,2%. La construcció avança un 2,8%, mentre que l'agricultura continua amb un fort impuls (creix un 14,4%) i acumula 3 trimestres consecutius amb taxes de variació positives.

Gràfic 2. Taxa de variació interanual del PIB català (%)

Nota: PIB corregit d'estacionalitat en preus constants.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Segons l'Idescat, el creixement del 4,7% dels serveis ha superat en 1,2 punts el del trimestre anterior. Destaquen les activitats agrupades en comerç, transport i hostaleria, amb una expansió del 5,4%. Dins d'aquests sectors, la restauració, l'hostaleria, el transport terrestre i les activitats d'emmagatzematge han experimentat els increments més elevats. Al mateix temps, les branques relacionades amb activitats immobiliàries, professionals i altres serveis mostren un creixement destacable, amb una variació interanual del 4,7%. Els serveis jurídics i les activitats d'arquitectura i enginyeria han estat els motors principals d'aquesta expansió i han presentat increments notables en el volum de negoci.

A la taula 3 es pot observar que l'economia catalana va créixer un 0,9% durant el segon trimestre de 2024, 2 dècimes més que el trimestre anterior. En termes interanuals, durant 2023 l'economia catalana va créixer un 2,8%, mentre que la taxa interanual de la producció catalana es va situar en el 3,0% en finalitzar el segon semestre de 2024.

Taula 3. L'evolució del PIB a Espanya i Catalunya (%)

		Variació interanual		Variació intertrimestral	
		Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya
2021	T1	-3,8	-3,6	-0,3	0,4
	T2	19,6	19,4	4,1	2,1
	T3	5,9	5,1	1,5	2,3
	T4	7,9	6,9	2,4	1,9
2022	T1	9,2	6,8	0,8	0,3
	T2	7,5	7,2	2,6	2,5
	T3	6,6	5,3	0,6	0,5
	T4	3,9	3,8	-0,1	0,5
2023	T1	4,1	4,0	1,0	0,5
	T2	1,9	2,0	0,3	0,5
	T3	1,7	2,1	0,5	0,5
	T4	2,8	2,3	0,9	0,7
2024	T1	2,5	2,6	0,8	0,8
	T2	3,4	3,2	1,2	0,9
	T3	3,9	3,3	1,0	0,8

Nota: PIB corregit d'estacionalitat en preus constants.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i l'INE.

Malgrat els preocupants conflictes geopolítics i les tensions en les cadenes de subministrament i els mercats energètics, l'economia catalana continua a bon ritme, en la mateixa línia que el conjunt de l'economia espanyola. Des de l'any 2022, l'economia catalana acumula un creixement interanual molt per sobre del registrat a la zona euro, que presenta una lleu millora. Aquest diferencial significatiu posa en relleu les grans diferències entre la crisi de 2008 i la paràlisi provocada per la pandèmia. Mentre que la primera va colpejar especialment les economies de la Mediterrània, la crisi postpandèmica està afectant de ple els països del nord i centre d'Europa. Les grans desigualtats en les polítiques de la Comissió Europea destinades a corregir els efectes de les dues crisis tenen molt a veure amb el comportament favorable d'economies obertes i dinàmiques com la catalana.

Taula 4. Taxa de variació interanual per branques d'activitat a Catalunya (%)

	2023				2024		
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3
Variació interanual del PIB	4,2	1,9	1,7	2,8	2,5	3,4	3,9
Valor afegit brut	4,6	2,5	1,8	2,8	2,9	3,8	4,6
Agricultura	-18,0	-19,6	-18,2	-14,7	1,8	10,8	14,4
Indústria	3,3	2,9	3,8	3,8	4,3	5,2	4,2
Construcció	5,2	1,3	0,2	0,6	0,9	3,0	2,8
Serveis	5,1	2,7	1,7	2,9	2,6	3,5	4,7
Variació intertrimestral del PIB	1,0	0,3	0,4	0,9	0,8	1,2	1,0

Notes: Variació en volum. Dades corregides d'estacionalitat.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Respecte al mercat de treball, tot fa preveure una moderació en la creació d'ocupació, després de la recuperació intensa dels 3 anys anteriors, en un context de fort dinamisme de la població activa. Així, el creixement de l'ocupació a temps complet es modera fins a l'1,8% el 2024 i l'1,5% el 2023. Aquest ritme permetria crear gairebé 120.000 llocs de treball en el bienni 2024-2025 i contribuiria, alhora, a millorar la productivitat.

L'ocupació moderarà el seu creixement el 2025.

Taula 5. Taxa de variació intertrimestral de la demanda a Catalunya (%)

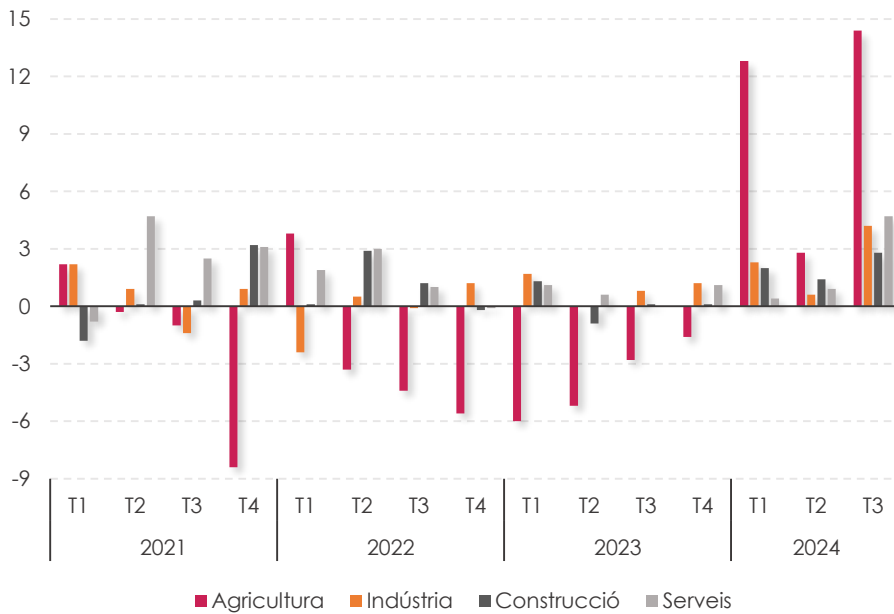
	2023				2024		
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3
PIB	4,2	1,9	1,7	2,8	2,5	3,4	3,9
Demanda interna	1,4	1,7	0,4	2,2	2,1	3,0	3,9
Consum de les llars	1,5	2,0	1,2	3,0	2,1	2,4	2,6
Consum de les administracions públiques	0,3	2,0	2,4	4,2	5,1	5,4	6,7
Formació bruta de capital	1,9	0,6	-3,5	-1,9	-0,8	2,5	4,6
Inversió en béns d'equipament i altres actius	-0,7	-0,9	-7,0	-4,5	-2,2	4,1	7,7
Inversió en construcció	4,2	2,3	0,8	1,5	1,4	1,8	2,4
Saldo exterior	3,0	0,4	1,3	0,9	0,8	0,8	0,7
Exportacions totals a l'estranger	14,6	8,4	2,8	3,1	0,6	2,2	3,0
Importacions totals de l'estranger	8,2	5,5	-2,2	0,7	1,0	2,2	2,7

Notes: Variació en volum. Dades corregides d'estacionalitat.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En paral·lel, l'increment més pronunciat de la població activa en comparació de l'ocupació dona com a resultat un lleu repunt de 2 dècimes de la taxa d'atur l'any 2024, que arriba al 9,5%.

Gràfic 3. Taxa de variació intertrimestral del PIB sectorial (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

4. L'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

L'economia catalana ha tancat l'any 2024 a bon ritme, unes dècimes per sobre de la del conjunt espanyol. A falta de les dades del quart trimestre, la xifra interanual del PIB a finals de setembre va ser del 3,9%, mentre que la de l'economia espanyola va ser del 3,3%, 6 dècimes per sota. Per tant, el balanç global de l'any ha estat molt favorable.

La recuperació de l'agricultura al llarg de l'exercici ha afavorit l'economia de Tarragona i, sobretot, ha millorat l'activitat a les comarques interiors i a l'Ebre, on el pes del sector primari és superior a la mitjana del país. Les dades remarquen un recanvi en els sectors responsables del creixement, amb l'esmentada recuperació de l'agricultura i la millora de les manufactures i dels serveis privats, sobretot del turisme.

La recuperació de l'agricultura el 2024 ha afavorit l'economia de Tarragona.

El bon dinamisme de la producció s'ha traduït en un bon comportament del mercat laboral, que continua presentant xifres rècord pel que fa al nombre d'actius i de persones ocupades. El tercer trimestre de 2024, el conjunt del mercat laboral provincial va superar el llindar dels 440 milers d'actius laborals i el nombre de persones ocupades va ultrapassar els 390 milers. A la demarcació de Tarragona, els mesos de l'estiu es van generar més llocs de treballs que mai.

Segons dades de l'Enquesta de la Població Activa (EPA) de l'INE, el nombre d'actius va augmentar en més de 8.000 persones i els bons resultats de la temporada turística van portar a la creació de més de 16.000 llocs de treball nous. Aquest increment notable de la nova ocupació, sobretot en l'hoteleria, la restauració i el comerç al detall, va donar lloc a una baixada de la taxa d'atur lleugerament superior als 2 punts, de l'11,3%, per sobre de la mitjana catalana, però força per sota dels registres del primer semestre de 2024. La forta resistència local a reduir la taxa d'atur, actualment al voltant dels 49.000 aturats i aturades, s'explica per la gran entrada de nous actius al mercat laboral i la gran estacionalitat de l'ocupació. En efecte, el nombre d'actius a Tarragona i Catalunya creix a un ritme molt superior al del conjunt espanyol.

La temporada turística va crear més de 16.000 llocs de treball.

En termes de taxes interanuals, entre el tercer trimestre de 2023 i el mateix trimestre de 2024, el nombre d'actius va créixer un 4,28% al mercat laboral català i la província de Tarragona va registrar un increment del 3,29%, sempre per sobre de l'augment d'actius del conjunt d'Espanya, que va assolir una taxa del 2,61%.

Així mateix, en comparar les variacions anuals de 2023 i 2024 a les 3 demarcacions, es pot percebre un comportament favorable, tant dels actius com dels ocupats, i un alentiment en el dinamisme del mercat laboral. Aquestes dades indiquen que, a poc a poc, les bases de la senda expansiva registrada des de 2022 fins ara estan canviant. El menor ritme de creixement posa en relleu que la via extensiva basada en la creació de molts llocs de treball de qualificació baixa o moderada està deixant pas a un perfil laboral més qualificat, basat cada cop més en perfils laborals més especialitzats.

Taula 6. Actius, ocupats i aturats a Espanya, Catalunya i Tarragona (en milers)

Actius		Espanya	Catalunya	Tarragona
2022	T4	23.487	3.906	394
	T1	23.580	3.928	401
2023	T2	23.819	3.990	412
	T3	24.121	4.061	426
	T4	24.077	4.082	414
	T1	24.277	4.179	424
2024	T2	24.440	4.202	432
	T3	24.577	4.235	440
	T4	24.453	4.185	435
Variació anual (T2 2023-2024)		2,61%	5,31%	4,85%
Variació anual (T3 2023-2024)		1,89%	4,28%	3,29%
Ocupats				
2022	T4	20.463	3.519	356
	T1	20.452	3.521	353
2023	T2	21.056	3.654	380
	T3	21.265	3.716	385
	T4	21.246	3.716	354
	T1	21.250	3.783	368
2024	T2	21.684	3.807	374
	T3	21.823	3.861	390
	T4	21.858	3.856	380
Variació anual (T2 2023-2024)		2,98%	4,19%	-1,58%
Variació anual (T3 2023-2024)		2,62%	3,90%	1,30%
Taxa d'atur				
2022	T4	12,9%	9,9%	9,8%
	T1	13,3%	10,4%	11,9%
2023	T2	11,6%	8,4%	8,0%
	T3	11,8%	8,5%	9,6%
	T4	11,8%	9,0%	14,4%
	T1	12,3%	9,5%	13,4%
2024	T2	11,2%	9,4%	13,4%
	T3	11,2%	8,8%	11,3%
	T4	10,6%	7,9%	12,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA i l'INE.

El mercat de treball de les comarques del Camp de Tarragona i de l'Ebre registra un gran dinamisme, malgrat que la seva taxa d'atur de situa a la cua de les quatre demarcacions provincials de Catalunya. Així, si bé el tercer trimestre de 2023 es va tancar amb una pèrdua d'ocupació, en el mateix trimestre de 2024 el saldo va ser molt més positiu.

Tot i el bon comportament del nombre d'actius i dels ocupats, l'economia de la demarcació de Tarragona encara mostra grans dificultats a l'hora de competir amb la realitat del conjunt de Catalunya. A finals del tercer trimestre de 2024, l'atur a Tarragona va ser de l'11,3%, mentre que al conjunt de l'economia catalana es va registrar un 8,8%, 2,5 punts per sota. Un dels reptes de l'economia tarragonina és fer un recanvi dels seus motors de creixement en detriment dels sectors intensius en treball poc qualificat i a favor de les manufactures industrials i els serveis intensius en coneixement.

La situació actual del mercat de treball a Tarragona planteja reptes importants, especialment en relació amb la manca d'activitats que generin ocupacions estables i alineades amb el perfil i el nivell de qualificació dels treballadors. Aquesta realitat afecta especialment els joves, ja que el dèficit d'activitats intensives en coneixement dificulta que els nostres talents més qualificats trobin oportunitats laborals de qualitat a prop de casa.

Quan deixem de banda les dades de l'EPA i abordem les dades dels registres de la Seguretat Social a Tarragona, trobem un escenari molt més favorable i optimista. Les diferències entre aquestes dues fonts no ens han de sorprendre i responen al fet que estan basades en mètodes que tenen poc a veure. L'EPA recull les dades de tota la població activa (inclosos els ocupats, aturats i inactius), independentment de si estan registrats a la Seguretat Social; per tant, està basada en una mostra representativa de la població, no en registres reals, cosa que pot generar marges d'error. En canvi, les dades d'ocupats i aturats de la Seguretat Social es basen en registres administratius i només inclouen els ocupats i els aturats registrats, deixant al marge la resta de treballadors.

L'EPA és ideal per a anàlisis globals i comparacions internacionals gràcies a la seva àmplia cobertura i al rigor metodològic, mentre que els registres de la Seguretat Social són més útils per a un seguiment detallat, actualitzat i puntual de l'activitat registrada. D'aquí venen les diferències interpretatives en analitzar la realitat del mercat laboral de la província de Tarragona i de les seves comarques.

A finals del tercer trimestre de 2024, l'atur a Tarragona va ser de l'11,3%.

Segons els registres de la Seguretat Social, el juliol de 2024, el nombre d'ocupats va ser de 238.670 assalariats al Camp de Tarragona i de 71.710 assalariats a les 4 comarques de les Terres de l'Ebre. Aquestes xifres van batre rècords tant al Camp de Tarragona com a les Terres de l'Ebre, ja que fins ara no s'havien assolit mai als registres laborals. La capacitat per crear llocs de treball nets és considerable als dos àmbits territorials. Ara bé, igual que hem pogut observar amb les dades de l'EPA, el ritme del mercat laboral local presenta signes de moderació. En efecte, durant l'any 2023, els assalariats van créixer un 3,55% al Camp, un 3,81% a l'Ebre i un 3,04% a Catalunya, mentre que l'any 2024 la taxa va ser del 3,14% al Camp de Tarragona —un valor força favorable, però que mostra signes d'alentiment—, del 2,58% a les Terres de l'Ebre i del 2,66% a Catalunya.

El juliol de 2024, el nombre d'assalariats al Camp de Tarragona va ser de 238.670 i de 71.710 a les Terres de l'Ebre.

Taula 7. Evolució recent dels assalariats

Any	Mes	Camp de Tarragona	Terres de l'Ebre	Demarcació de Tarragona	Catalunya
2023	M01	210.035	67.140	277.175	3.413.380
	M02	212.675	67.800	280.475	3.440.630
	M03	220.170	68.460	288.630	3.467.820
	M04	226.645	69.740	296.385	3.516.515
	M05	228.195	70.155	298.350	3.531.990
	M06	231.190	70.040	301.230	3.546.465
	M07	234.185	70.330	304.515	3.540.230
	M08	229.760	68.575	298.335	3.492.275
	M09	229.320	69.185	298.505	3.545.390
	M10	222.855	69.605	292.460	3.525.105
	M11	219.180	70.085	289.265	3.536.485
	M12	217.485	69.700	287.185	3.517.305
2024	M01	214.895	68.480	283.375	3.496.005
	M02	217.895	69.025	286.920	3.526.870
	M03	228.405	70.250	298.655	3.575.905
	M04	230.470	70.755	301.225	3.588.890
	M05	233.375	71.545	304.920	3.620.080
	M06	238.050	71.950	310.000	3.658.085
	M07	238.670	71.710	310.380	3.629.255
	M08	237.625	70.845	308.470	3.606.560
	M09	232.900	69.855	302.755	3.607.035
	M10	227.690	70.275	297.965	3.596.125
	M11	225.145	71.245	296.390	3.624.125
	M12	221.640	70.245	291.885	3.589.135
Variació anual 2023		3,55%	3,81%	3,61%	3,04%
Variació anual 2024		3,14%	2,58%	3,00%	2,66%

Nota: Afiliacions a la Seguretat Social segons residència padronal de l'afiliat.

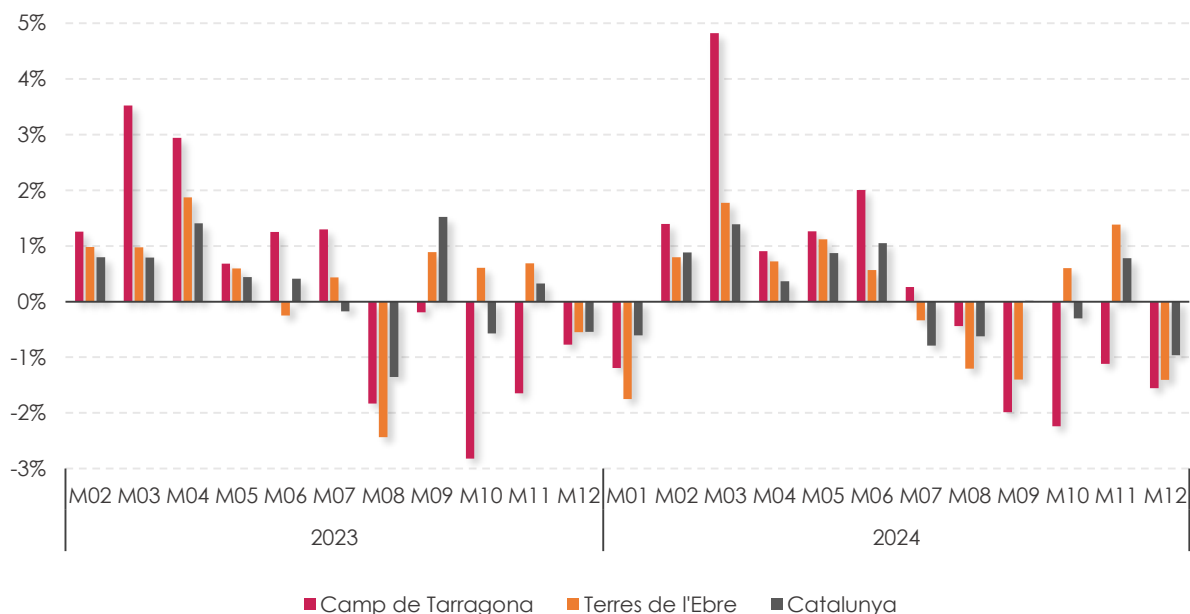
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Els registres de la Seguretat Social descriuen un escenari més favorable per a les dues demarcacions del sud respecte al conjunt del país, contràriament al balanç que presentaven les dades trimestrals de l'EPA, segons les quals el mercat de treball de la província de Tarragona sempre se situa per sota del conjunt de l'economia catalana.

La taula 7 presenta l'evolució del nombre d'assalariats al Camp de Tarragona, a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, que cau significativament els darrers mesos de l'any. El turisme —que a Tarragona té un gran pes, sempre per sobre del que té en altres àmbits territorials— anota anualment un valor màxim en els mesos de juny i, sobretot, juliol, i dibuixa una tendència a la baixa a partir del setembre. Durant els quatre darrers mesos de 2024, els assalariats van disminuir en 15.985 al Camp de Tarragona, una xifra força elevada que fa evident la gran estacionalitat de les economies del sud. Pel que fa a les comarques de l'Ebre, s'hi van destruir 600 llocs de treball. Si considerem que, en els quatre darrers mesos, en el conjunt de l'economia catalana es van destruir un total de 17.425 llocs de treball, podem concloure que, a la pràctica, les dues demarcacions del sud van ser les grans protagonistes de la caiguda del nombre de treballadors ocupats i que a la resta de les vegueries catalanes es van mantenir els nivells laborals de finals de l'estiu.

Durant l'últim trimestre de 2024, van disminuir els assalariats en 15.985 al Camp de Tarragona i en 600 a les Terres de l'Ebre.

Gràfic 4. Taxa de variació intermensual d'assalariats (%)

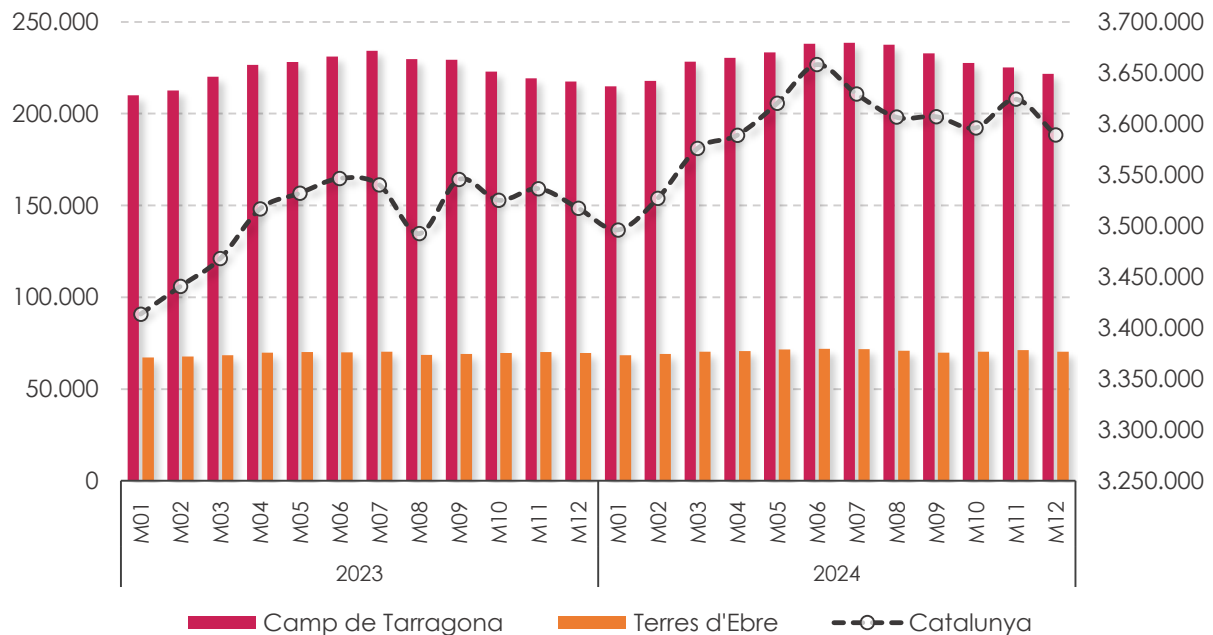

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Segons les dades facilitades pel Ministeri de Treball, a finals d'agost de 2024 el mercat de treball de la demarcació va registrar un total de 308.470 afiliats a la Seguretat Social. A partir d'aquí, la contractació d'assalariats va disminuir progressivament mes a mes, principalment per la menor contractació de les activitats vinculades a la temporada turística estival, fins a tancar l'any amb 291.885 assalariats. Com és habitual, el mes d'agost es va registrar un repunt en el nombre d'aturats, fruit de les baixes temporals en determinats serveis públics i l'extinció de contractes temporals vinculats al turisme. La temporalitat continua sent una de les principals rèmores del nostre mercat laboral.

La temporalitat continua sent una de les principals rèmores del nostre mercat laboral.

Gràfic 5. Total d'assalariats al Camp de Tarragona, les Terres de l'Ebre i Catalunya

Nota: A l'eix esquerre, les dades del Camp de Tarragona i de Terres de l'Ebre. A l'eix dret, les dades de Catalunya.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Segons els registres de la Seguretat Social, l'evolució dels aturats al Camp de Tarragona i a l'Ebre mostra una dinàmica favorable, però també presenta una moderació de la capacitat del mercat laboral per absorbir tots els treballadors que encara no estan ocupats. En fer una primera comparativa de la situació de l'atur els mesos de gener de 2022, 2023 i 2024, la tendència a la baixa és clara i contundent. En termes absoluts, les 5 comarques del Camp comptaven amb 30.344 aturats el 2022, 26.883 el 2023 i 25.839 el 2024. Aquest exercici tanca l'any amb 24.952 aturats, més de 5.000 aturats menys que el gener de 2022.

Taula 8. Taxa d'atur registrat i variacions intermensuals

		Camp de Tarragona			Terres de l'Ebre			Catalunya		
		Taxa d'atur	Aturats	Taxes interanuals	Taxa d'atur	Aturats	Taxes interanuals	Taxa d'atur	Aturats	Taxes interanuals
2022	M01	12,85%	30.344	-24,40%	12,48%	9.484	-22,87%	10,34%	371.802	-2,68%
2023	M01	11,35%	26.883	-11,41%	11,26%	8.514	-10,23%	9,61%	351.644	-5,42%
	M01	10,73%	25.839	-3,88%	10,92%	8.395	-1,40%	9,30%	347.071	-1,30%
	M02	10,61%	25.852	-1,40%	10,79%	8.342	-0,87	9,22%	346.373	-1,40%
	M03	10,03%	25.472	-2,47%	10,47%	8.212	-0,81%	9,05%	344.389	-1,12%
	M04	9,70%	24.753	-0,48%	10,15%	7.995	0,05%	8,84%	337.030	-0,52%
	M05	9,37%	24.122	-1,62%	9,88%	7.842	0,09%	8,64%	330.782	-1,58%
2024	M06	9,00%	23.558	-0,38%	9,81%	7.822	-0,28%	8,42%	324.966	-0,35%
	M07	9,01%	23.633	-0,25%	9,94%	7.919	-0,08%	8,80%	327.283	-0,28%
	M08	9,26%	24.229	-0,34%	10,42%	8.239	-0,16%	8,80%	335.990	-0,32%
	M09	9,36%	24.040	-0,25%	10,64%	8.317	2,00%	8,68%	331.930	-0,22%
	M10	9,82%	24.784	-0,26%	10,69%	8.413	0,11%	8,78%	334.839	-0,27%
	M11	9,89%	24.705	-0,46%	10,31%	8.183	-0,21%	8,67%	332.532	-0,37%
	M12	10,12%	24.952	-0,41%	10,44%	8.189	-0,18%	8,81%	335.195	-0,35%

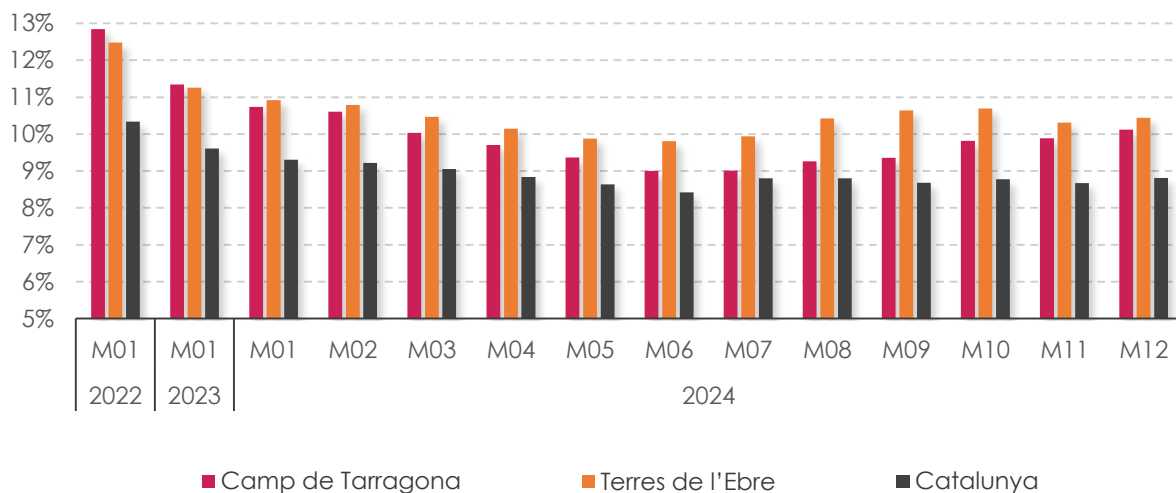
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu, Taxa d'atur registrat. Catalunya. Consulta: 14 de juliol 2024.

Les dades corresponents a les 4 comarques de l'Ebre també són favorables, si bé en termes absoluts són menors. A finals del mes de gener de 2022 hi havia 9.484 aturats; el 2023 n'eren 8.514, i el 2024, 8.395. Un any després, el desembre de 2024, els registres s'han tancat amb 8.189 persones aturades, 1.300 menys.

Es miri com es miri, el balanç és favorable. En un escenari de gran incorporació de nous actius, el nombre de persones aturades no deixa de descendir considerablement. L'atur es redueix en els 3 exercicis considerats, sobretot durant el bienni 2022-2023. Entre el gener de 2022 i finals de 2024, al Camp de Tarragona l'atur baixa un 17,77%; a l'Ebre, un 13,65%, i al conjunt de Catalunya, un 9,85%.

Entre 2022 i 2024,
l'atur baixa un
17,77% al Camp
de Tarragona i un
13,65% a l'Ebre.

Gràfic 6. Taxa d'atur registrat i variacions intermensuals (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Tot i que les taxes d'atur a les comarques del sud de Catalunya continuen estant per sobre de la mitjana, el seu descens durant els anys posteriors a la pandèmia ha estat notable, cosa que evidencia la forta dependència de l'economia de Tarragona d'activitats cícliques com el turisme, que han experimentat una ràpida recuperació.

Taula 9. Taxa d'atur registrat comarcal

	Taxa d'atur registrat			Atur registrat			Variació interanual		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Alt Camp	11,01%	10,50%	10,31%	2.335	2.236	2.209	-10,74%	-4,24%	-1,21%
Baix Camp	11,54%	11,06%	10,46%	10.183	9.934	9.534	-13,51%	-2,45%	-4,03%
Baix Ebre	10,90%	10,49%	10,34%	3.717	3.654	3.620	-9,85%	-1,69%	-0,93%
Baix Penedès	14,08%	13,68%	13,01%	7.083	7.074	6.856	-10,61%	-0,13%	-3,08%
Conca de Barberà	7,73%	7,72%	7,82%	732	732	749	-9,96%	0,00%	2,32%
Montsià	11,68%	11,23%	10,95%	3.363	3.319	3.261	-7,69%	-1,31%	-1,75%
Priorat	7,94%	7,52%	7,26%	328	312	299	-7,87%	-4,88%	-4,17%
Ribera d'Ebre	10,24%	10,75%	10,61%	913	954	945	-14,75%	4,49%	-0,94%
Tarragonès	10,91%	10,47%	10,10%	12.692	12.388	12.161	-12,80%	-2,40%	-1,83%
Terra Alta	7,67%	7,56%	7,72%	365	358	363	-5,44%	-1,92%	1,40%
Catalunya	9,44%	9,16%	8,81%	346.338	343.381	335.195	-6,18%	-0,85%	-2,38%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu, Taxa d'atur registrat. Catalunya. Consulta: 14 de juliol 2024.

Per tal d'aprofundir en les diferències comarcals del mercat de treball del sud de Catalunya, la taula 9 ofereix les dades sobre el nombre d'aturats registrats corresponents al tancament dels anys 2022, 2023 i 2024. La informació disponible permet observar amb detall les diferències entre comarques.

D'entrada, crida l'atenció les menors taxes d'aturats als territoris on el pes del sector primari és considerable. Per a l'any 2024, el Priorat presenta una taxa del 7,26%; la Terra Alta, del 7,72%, i la Conca de Barberà, del 7,82%. Es tracta de comarques on el pes de l'agricultura de secà, sobretot de la vinya, és significatiu no en termes de la capacitat del sector primari per generar valor, sinó per la forta vinculació de la població local amb les activitats relacionades amb el camp. En l'altre extrem, cal fer esment del gran nombre de treballadors aturats que registra la comarca del Baix Penedès. La realitat de la comarca és recurrent i posa de manifest les dificultats del territori i, encara més, del Govern de Catalunya per articular una estratègia d'industrialització que permeti un increment efectiu de llocs de treball estables i més ben retribuïts.

*El Priorat
presenta la taxa
d'atur més baixa
del 2024.*

La conjuntura és favorable, però els reptes a llarg termini són persistents

Certament, el territori està aprofitant bé la conjuntura favorable de l'economia catalana. En termes de producció i mercat laboral, el conjunt català exhibeix una capacitat de resistència i recuperació molt per sobre de la de moltes regions europees. No obstant això, no podem ignorar que l'economia catalana fa temps que està perdent pistonada en alguns camps.

Els informes de conjuntura es basen en dades periòdiques que proporcionen una visió a curt termini de l'evolució de l'economia i mostren les pujades i baixades del cicle econòmic. Però l'economia va més enllà d'aquests moviments, especialment en les qüestions que més incideixen sobre la vida de les persones. Durant el període de la postpandèmia, la conjuntura de l'economia presenta bones xifres, però a llarg termini revela problemes estructurals importants i difícils de resoldre. Tot i el balanç positiu de la conjuntura econòmica del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, cal anar més enllà per calibrar si estem en la direcció correcta per superar definitivament els reptes pendents.

L'economia catalana —i, per extensió, les comarques tarragonines— ha de recuperar aquella ambició per progressar col·lectivament que ha caracteritzat el nostre territori des dels temps de la revolució industrial.

Durant dècades, Catalunya ha liderat el progrés econòmic i social de l'Estat; ara, ha de tornar a recuperar la seva capacitat de progressar i d'adaptar-se a les dinàmiques transformadores de les regions europees més capdavanteres. Fa massa anys que Catalunya està en una deriva apàtica i erràtica que, a poc a poc, l'ha desconnectat de les regions situades en la frontera tecnològica europea. Per això, cal facilitar la inversió en recerca i innovació, millorar les infraestructures, potenciar la creació d'empreses tecnològiques i consolidar un sistema públic i privat capaç de retenir el talent dels joves.

Malgrat els bons resultats assolits des de 2022, el diagnòstic sobre els principals problemes estructurals de l'economia catalana són ben coneguts: l'estructura productiva està poc diversificada a favor d'activitats intensives en coneixement, el potencial innovador es concentra en un segment d'empreses força limitat territorialment i sectorialment, la manca d'inversions en infraestructures de transport i connectivitat provoca greus problemes de congestió viària, les infraestructures de mobilitat i sostenibilitat mediambiental són deficitàries, els entrebancs per finalitzar el corredor mediterrani limiten el potencial logístic i comercial de Catalunya, hi ha grans entrebancs per transitar cap a una econòmica sostenible i reduir la dependència vers els combustibles fòssils, i la intensa pressió urbanística a les zones costaneres amenaça els ecosistemes locals i la sostenibilitat ambiental.

La paralització del corredor mediterrani limita el potencial de Catalunya.

En molts aspectes, els reptes estructurals de l'economia catalana s'accentuen i persisteixen a les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Per calibrar ràpidament la magnitud dels reptes locals, no ens resistim a presentar les dades comarcals de l'índex socioeconòmic territorial (IST) que l'Idescat confecciona des de 2015.

Aquest índex resumeix en un únic valor diverses característiques socials i econòmiques de la població. Es tracta d'un índex sintètic que pondera 6 indicadors sobre la població ocupada comarcal: la participació dels treballadors de baixa qualificació, la població amb estudis baixos, els joves sense estudis postobligatoris, els estrangers de països de renda baixa o mitjana i, en darrer lloc, la renda mitjana per persona de cada comarca. La taula 10 presenta els valors dels 6 indicadors per a les 10 comarques tarragonines i el valor sintètic de 2015 i 2021 a fi de veure el comportament global els anys 2015 i 2021. A efectes pràctics, l'índex global es presenta en termes relatius respecte a Catalunya, que té valor 100.

Taula 10. Índex socioeconòmic territorial (IST). Índex Catalunya=100

	Població ocupada	Treballadors de baixa qualificació	Població amb estudis baixos	Població jove sense estudis postobligatoris	Estrangers de països de renda baixa o mitjana	Renda mitjana per persona	IST 2015	IST 2021
Alt Camp	98,6	103,8	100,9	108,2	100,5	93,3	96,3	95,5
Baix Camp	93,4	100,3	101	106,3	104	93,1	94,9	95,2
Baix Ebre	90,6	107,6	113,2	111,3	104,2	88	86,7	88,5
Baix Penedès	86,2	106,1	102,4	114,3	100,9	89,7	91,4	90,6
C. de Barberà	111,8	104,5	102,6	102,5	98,8	95,9	99,6	99,3
Montsià	82,8	111,1	109	109,4	107,2	84,6	84,4	86,5
Priorat	106,4	116,5	99,1	98,6	95,3	91,6	96,1	97,1
Ribera d'Ebre	89,6	105,8	113,8	105,4	100,4	94	93,8	91,8
Tarragonès	88,8	97,1	99,1	107,3	107,2	95,5	95,9	95,2
Terra Alta	105,5	105,8	123,9	102,9	98,5	85,3	89,5	91,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IST de l'Idescat.

Les dades de la taula 10 ofereixen uns resultats significatius de la situació relativa respecte a la mitjana catalana i una comparativa de l'evolució de les comarques tarragonines durant el període 2015-2021. Hi destaca que el valor global de l'índex de les 10 comarques en cap moment se situa per sobre de la mitjana de Catalunya. Més encara, l'indicador global de les comarques de l'Alt Camp, el Baix Penedès i la Ribera d'Ebre es redueix durant aquest període, mentre que la posició relativa de la resta de comarques respecte a la mitjana catalana millora.

En observar els indicadors específics, els baixos nivells d'educació de la població —principalment—, el gran pes relatiu dels treballadors de baixa qualificació, els residents amb estudis baixos i els joves sense estudis postobligatoris posen en relleu el *handicap* de les comarques del sud en matèria educativa. Si als desavantatges que deriven d'una baixa dotació relativa en capital humà s'hi afegeixen el pes d'activitats escassament generadores de valor afegit i la presència de treballadors estrangers originaris de països d'ingressos baixos, es pot entendre per què les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre registren unes rendes per càpita significativament per sota de la mitjana catalana.

Durant aquests anys —en els quals s'estan obtenint bons resultats respecte d'altres territoris en termes conjunturals, ja que s'assoleixen taxes de creixement del PIB anuals que freguen el 3%— caldria fer un esforç per consensuar un full de ruta que, sense pressa, faciliti un recanvi

La posició relativa de la majoria de comarques millora respecte a la catalana.

substantiu de les bases del creixement de les comarques integrades al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre. Es tracta d'estimular la inversió productiva, apostar pels actius intangibles, invertir en formació tècnica, contractar els nostres joves qualificats i fomentar la creació d'empreses tecnològiques i l'esperit emprenedor dels joves.

Des de la pandèmia, estem recuperant posicions a través d'un creixement extensiu basat en l'augment de la població activa de qualificació baixa i mitjana, però caldria posar l'accent en un creixement qualitatiu a partir de la incorporació de noves tecnologies que ens permetin millorar la nostra eficiència productiva. Sols així podrem reconduir el nostre desenvolupament social i econòmic cap a unes fites més ambicioses.

Monogràfic

Habitatge i territori: radiografia d'un problema col·lectiu

L'habitatge ocupa el primer lloc entre els problemes que preocupen els catalans, segons l'enquesta del Centre d'Estudis d'Opinió de la Generalitat de Catalunya (11 d'octubre i 14 de novembre de 2024). A finals de 2023, ocupava la cinquena posició, però en pocs mesos ha escalat fins a situar-se al capdavant del rànquing. Actualment, un 20% dels enquestats considera l'accés a l'habitatge com el principal problema, seguit per la crispació política (13%), la inseguretat ciutadana (8%) i la sanitat (8%). Les percepcions varien segons l'edat dels enquestats. Així, l'habitatge és el problema principal per al 26% dels joves d'entre 18 i 24 anys i per al 36% de les persones que estan en la franja dels 25 als 34 anys.

L'habitatge ocupa el primer lloc entre els problemes que preocupen els catalans.

No és la primera vegada que l'habitatge lidera les preocupacions dels catalans perquè ja va ocupar el primer lloc del rànquing el 2007. Però les causes de les dues crisis són ben diferents. Durant els primers anys del segle actual, factors com la demanda elevada (per l'arribada massiva d'immigrants, el bon ritme econòmic i la facilitat per accedir a hipoteques), l'especulació descontrolada i una bombolla immobiliària van provocar una crisi que culminaria amb el col·lapse financer del 2008.

Amb la crisi financera de 2008, de sobte, la música va deixar de sonar. Les entitats financeres van tancar l'aixeta dels préstecs hipotecaris, la qual cosa va provocar que moltes famílies perdessin les seves propietats. El preu dels habitatges es va desplomar, moltes empreses constructores van fer fallida, els governs van aplicar una política de socialització de pèrdues per salvar la banca comercial (que estava exposada a molts riscos) i la majoria de les caixes d'estalvi catalanes, després de forçar diverses fusions, van ser liquidades. De les 10 caixes d'estalvi que operaven abans de l'esclat de la bombolla, actualment no n'opera cap. Aquesta situació va tenir un efecte molt negatiu sobre les pimes catalanes, ja que van perdre la via tradicional per accedir a les línies de crèdit i al finançament a llarg termini.

La crisi de 2008 va tenir el seu epicentre als Estats Units amb la concessió massiva d'hipoteques *subprime* de risc elevat. A Catalunya aquesta crisi va derivar en una intensa especulació immobiliària, un endeutament excessiu de famílies i promotors i un excés d'oferta d'habitatges que va ensorrar el sector de la construcció.

El problema actual de l'accés a l'habitatge obeeix a causes ben diferents. Es deu a una oferta insuficient d'habitatges assequibles, a l'escalada dels preus de lloguer i de venda, a més de la degradació dels barris de les nostres ciutats. Aquest procés de gentrificació s'està manifestant en alguns dels nostres municipis litorals, on la compra de segones

residències o l'arribada de nous residents amb més capacitat econòmica incrementa la demanda d'habitatges, provoca un augment dels preus de lloguer i venda i desplaça les famílies amb menys recursos.

Aquest monogràfic té com a objectiu analitzar el problema des d'una perspectiva territorial. No pretenem proposar solucions específiques, sinó oferir una radiografia que permeti entendre la magnitud d'aquest problema estructural, que afecta sobretot els joves i les famílies amb pocs recursos.

No es tracta d'oferir una bateria de consideracions sobre quines mesures en matèria de política de l'habitatge caldria aplicar per redreçar una problemàtica tan complexa, sinó més aviat de fer una anàlisi simple que permeti emmarcar un dels problemes que més preocupa els catalans, en particular les joves generacions en edat d'emancipar-se dels progenitors.

No ignorem que la tasca que ens proposem no resultarà gens fàcil perquè es tracta d'un tema complex de difícil solució, atès que estem parlant d'un objecte, l'habitatge residencial, que és, a la vegada, una necessitat, una aspiració de les joves generacions, un dret social i, també, una mercaderia per aquells que són propietaris. La natura dels habitatges residencials és ben complexa i polièdrica, tal com posa de manifest la Constitució espanyola en l'article 47: "Tots els espanyols tenen dret a un habitatge digne i adequat. Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per tal de fer efectiu aquest dret, i regularan la utilització del sòl d'acord amb l'interès general per tal d'impedir l'especulació. La comunitat participarà en les plusvàlues que generi l'acció urbanística dels ens públics".

La complexitat del problema rau en les tensions que afloren arran de la seva dimensió social i política —el dret i la necessitat a gaudir-ne— i la seva dimensió econòmica com a mercaderia. Les dificultats per encaixar les dues dimensions (la social i l'econòmica) justifica en part els pobres resultats assolits per les polítiques d'habitatge posades en marxa en bona part dels països europeus. En sintonia amb altres països del sud d'Europa, la política de l'habitatge a Catalunya i Espanya és un dels pilars més febles dels seus models socials, a diferència de molts països del centre i nord d'Europa, que promouen una oferta variada d'habitatge públic amb la finalitat de desvincular la garantia del dret de gaudir d'un llogar de les dinàmiques del mercat.

A més de la seva dimensió social i econòmica, el mercat de l'habitatge té un fort impacte en l'àmbit local. Els ajuntaments, com a administracions més properes a la ciutadania, són els primers a rebre les demandes socials dels col·lectius que tenen problemes per accedir-hi. D'altra banda, l'escassetat d'una oferta adient d'habitatges pot augmentar les distàncies entre el lloc de treball i la residència, provocant un increment del *commuting* i de la congestió vial.

La complexitat del problema té una dimensió social, política i econòmica.

En aquesta nota, abordarem la problemàtica actual de l'habitatge des de la perspectiva de l'oferta i la demanda. Es tracta de les dues cares d'una mateixa moneda. Per motius pràctics, seran abordades per separat, però sempre de manera complementària.

La construcció i l'oferta d'habitatges residencials

Comencem per l'oferta. El Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya proporciona el nombre d'habitatges iniciats i acabats a partir dels visats i els certificats finals d'obra dels Col·legis d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers de l'Edificació. El detall territorial arriba a tots els municipis de Catalunya, però a fi de ser pràctics ens centrarem en la demarcació provincial, els àmbits funcionals del Camp de Tarragona i de l'Ebre i les 10 comarques que en formen part. Es tracta d'una font estadística molt representativa de la realitat del sector de la construcció residencial.

La taula A1 recull l'evolució del sector de la construcció a la província de Tarragona i a Catalunya durant el període 2001-2024. Crida l'atenció la dinàmica desfermada que va registrar la construcció durant el *boom* immobiliari dels primers anys de segle, quan el volum de les edificacions iniciades o acabades va arribar a nivells difícils d'interpretar. La gran bombolla va començar els primers anys de la centúria i va arribar al punt més àlgid l'any 2006. A la província de Tarragona es van demanar llicències per iniciar 24.833 habitatges, mentre que a Catalunya la xifra va ascendir als 127.117. Es tracta d'un volum de llicències difícil de justificar des d'un punt de vista estrictament econòmic.

L'any 2006, el sector ja mostrava signes d'alentiment, si considerem que el nombre d'habitatges finalitzats i llestos per entregar als compradors disminueix força. La província de Tarragona va tancar l'exercici amb 19.985 habitatges acabats, mentre que Catalunya va registrar 77.309 residències finalitzades.

Entre 2011 i 2018, la falta de polítiques per facilitar a les famílies el refinançament de les hipoteques, la socialització de les pèrdues de la banca espanyola i les mesures restrictives imposades per la Comissió Europea van paraitzar el sector immobiliari. Caldria esperar fins a l'exercici 2019 per observar els primers signes de recuperació, tot i que la pandèmia va tornar a frenar la recuperació de l'activitat constructora.

A Tarragona, l'impacte de la bombolla immobiliària va ser especialment dramàtic, més que a altres zones de Catalunya. Durant el període 2001-2006, la província va arribar a concentrar al voltant del 25% de l'activitat constructora de Catalunya. L'any 2003, per exemple, es van concedir llicències per a 21.773 habitatges a Tarragona, el 24,56% del total català, mentre que el 2005 s'hi van finalitzar 21.723 habitatges, un 29,08% dels finalitzats a Catalunya aquell any.

El 2006 es van demanar llicències per iniciar 24.833 habitatges a la província de Tarragona.

El 2006 es van finalitzar 19.985 habitatges a la província de Tarragona.

Taula A1. Edificis iniciats i acabats a Tarragona i Catalunya

	Tarragona		Catalunya		Tarragona/Catalunya	
Any	Iniciats	Acabats	Iniciats	Acabats	Iniciats	Acabats
2001	14.501	14.337	67.794	65.556	21,39%	21,87%
2002	17.856	16.013	74.498	65.538	23,97%	24,43%
2003	21.773	17.571	88.649	68.798	24,56%	25,54%
2004	19.877	19.775	96.481	71.101	20,60%	27,81%
2005	22.722	21.723	107.834	74.706	21,07%	29,08%
2006	24.833	19.985	127.117	77.309	19,54%	25,85%
2007	16.822	19.989	85.515	79.580	19,67%	25,12%
2008	3.707	16.614	27.569	71.007	13,45%	23,40%
2009	1.970	5.173	12.358	37.871	15,94%	13,66%
2010	1.593	3.748	13.523	20.292	11,78%	18,47%
2011	782	3.216	7.898	18.704	9,90%	17,19%
2012	1.000	2.694	5.311	13.003	18,83%	20,72%
2013	359	1.022	3.036	6.305	11,82%	16,21%
2014	226	1.248	3.846	5.624	5,88%	22,19%
2015	486	389	6.176	4.034	7,87%	9,64%
2016	528	534	8.317	5.534	6,35%	9,65%
2017	488	1.010	11.340	6.892	4,30%	14,65%
2018	931	908	14.517	7.492	6,41%	12,12%
2019	1.275	505	14.549	8.831	8,76%	5,72%
2020	620	1.008	11.395	11.601	5,44%	8,69%
2021	939	1.157	15.106	13.610	6,22%	8,50%
2022	1.146	1.486	16.311	12.844	7,03%	11,57%
2023	1.089	942	14.418	13.760	7,55%	6,85%
2024*	1.133	582	12.142	9.764	9,33%	5,96%

Nota*: Dades dels mesos de gener a setembre de 2024.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

Dos anys abans de l'esclat de la bombolla catalana, 3 de cada 10 habitatges nous de Catalunya s'enllestien en alguna de les 10 comarques tarragonines. Aquesta dependència exagerada del sector va anticipar un impacte devastador per a molts municipis del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, especialment els litorals.

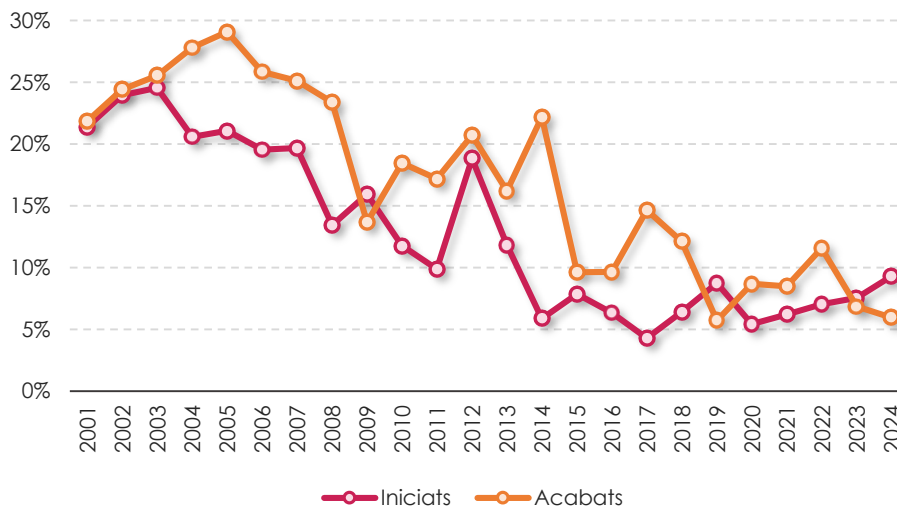
Després de l'esclat de la bombolla, el ritme de la construcció als municipis tarragonins va caure en picat i va arrossegar altres activitats, com el petit comerç, els serveis professionals i una bona part de les petites i mitjanes

empreses del teixit productiu local. La construcció d'obra nova es va paraitzar de sobte, mentre que algunes promocions iniciades abans de la crisi es van anar enllestint en funció de les vendes compromeses i la capacitat financera dels promotors.

Després de 2008, la caiguda de la construcció local va ser dramàtica en termes absoluts i relatius. L'any 2014, en tota la província de Tarragona només es van concedir llicències per construir 226 habitatges nous, únicament el 5,88% del conjunt català. La xifra més baixa de finalitzacions es va registrar l'any 2019, amb només 505 residències acabades, equivalent al 5,72% del total català. El contrast entre els anys de màxima efervescència, quan Tarragona concentrava més del 25% de l'activitat constructora catalana, i el període posterior a la crisi, amb xifres que no arribaven ni al 6%, és dramàtic i posa en relleu la magnitud de l'impacte i la dependència estructural del sector de la construcció en la demarcació.

El 2019 es van finalitzar 505 habitatges a la província de Tarragona.

Gràfic A1. Pes dels edificis iniciats i acabats a Tarragona sobre el total de Catalunya

Nota: Dades dels mesos de gener a setembre de 2024.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

En fer la distinció entre les demarcacions del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, s'observa que la bombolla va assolir una dimensió superior a les 4 comarques del sud, mentre que l'activitat constructora registrada durant els darrers anys assoleix nivells molt baixos.

El detall comarcal permet veure com l'activitat frenètica del sector immobiliari registrada durant els primers anys del segle XXI es concentra als municipis del litoral, on la pressió de la demanda de segones residències impulsa a l'alça els preus. Aquesta pressió sobre el mercat immobiliari en els municipis turístics va desfermar fins a nivells mai vistos l'especulació i la construcció residencial, cosa que va anar en detriment

de l'accés a l'habitatge de la població local, sobretot per part de les cohorts d'entre 30 i 45 anys. La pressió de la demanda de residències turístiques es va traduir en un gran augment de la construcció a les comarques del Baix Camp i el Tarragonès, seguides del Baix Penedès, el Baix Ebre i el Montsià.

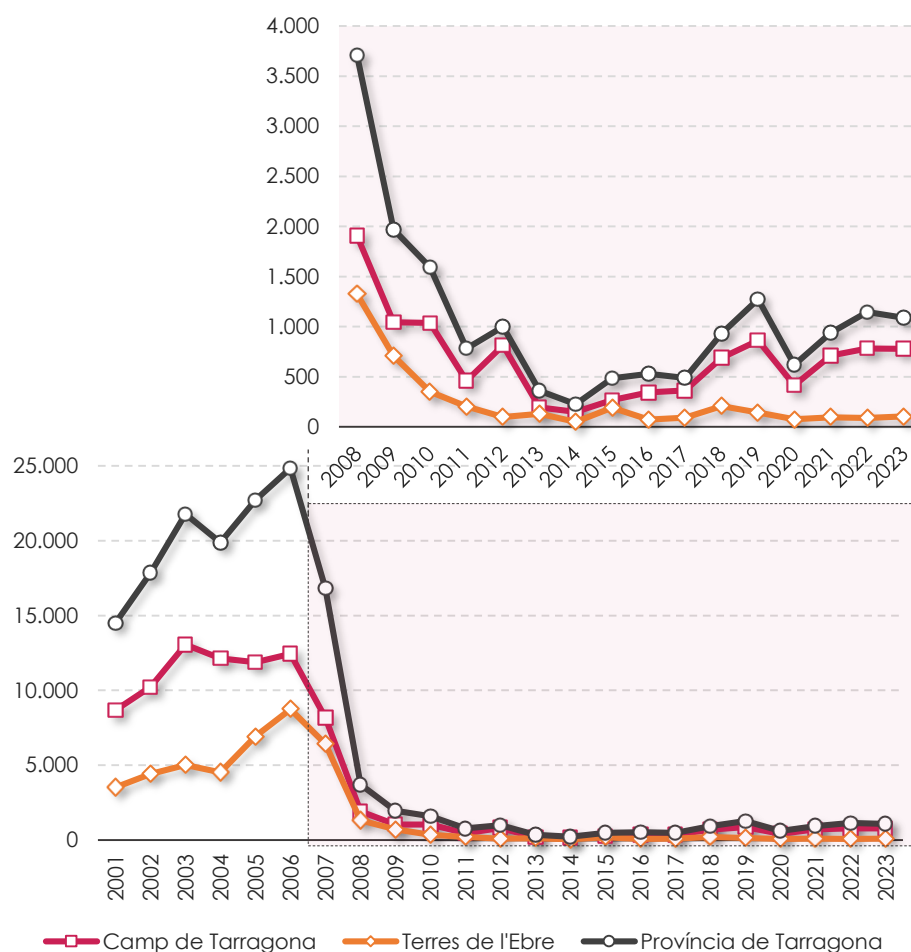
Taula A2. Habitatges acabats per comarques

Any	Alt Camp	Baix Camp	Baix Ebre	Baix Penedès	Conca de Barberà	Montsià	Priorat	Ribera d'Ebre	Tarragonès	Terra Alta
2001	513	3.800	1.528	2.309	146	1.874	18	63	4.194	56
2002	595	4.657	2.006	3.204	143	2.281	19	73	4.819	59
2003	654	6.111	2.059	3.709	195	2.734	110	155	5.983	63
2004	751	6.076	1.896	3.208	175	2.373	82	210	5.056	50
2005	882	5.488	2.565	3.896	387	3.655	102	596	5.032	119
2006	879	5.264	4.563	3.645	496	3.554	100	506	5.706	120
2007	789	2.645	2.679	2.218	328	2.872	155	748	4.261	127
2008	114	655	616	473	35	498	52	126	1.052	86
2009	69	292	278	216	12	332	7	84	665	15
2010	30	210	84	207	16	190	15	59	766	16
2011	27	196	48	119	70	132	2	12	163	13
2012	16	211	44	86	7	36	7	13	574	6
2013	24	68	52	36	8	68	1	6	93	3
2014	10	98	31	28	4	15	3	3	33	1
2015	8	67	145	28	11	39	3	3	178	4
2016	7	162	37	110	9	29	1	5	165	3
2017	18	140	34	33	4	49	2	4	198	6
2018	9	260	53	34	37	137	3	6	381	11
2019	12	235	89	269	28	36	4	8	584	10
2020	15	208	30	130	6	35	6	5	180	5
2021	18	293	46	133	19	39	5	2	375	9
2022	27	343	44	276	9	32	4	5	399	7
2023	16	374	71	207	18	25	3	3	367	5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

Després de la crisi financera de 2008, moltes de les promocions iniciades es van aturar o bé van ser transferides als bancs creditors quan els promotors i constructors es van mostrar insolvents. L'any 2012, la majoria dels immobles en mans de les entitats financeres es van transferir a la Sareb, no sense l'aportació de nombrosos recursos públics destinats al sanejament dels bancs. Des d'aleshores, l'activitat constructora a les comarques tarragonines s'ha distingit per uns signes d'alentiment accentuats, cosa que ha donat lloc a un dèficit creixent de l'estoc d'habitatges.

Gràfic A2. Habitatges iniciats per àmbit territorial

Nota: Seguint els criteris actuals la comarca del Baix Penedès, està integrada en l'àmbit funcional del Penedès, però s'inclou en el conjunt de la província de Tarragona.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

En la taula A3 es pot observar com el nombre de residències es va mantenir estancat entre els anys 2011 i 2021. L'esclat de la bombolla immobiliària, l'any 2008, va provocar gairebé una paralització de les promocions d'obra nova, així com una limitació rellevant en l'accés a l'habitatge per part de les famílies afectades per la crisi. Aquestes famílies, que van perdre els seus immobles o es van veure sotmeses a una caiguda dels seus ingressos, van experimentar grans dificultats per accedir tant a habitatges en propietat com de lloguer.

A la província de Tarragona, durant la dècada compresa entre 2011 i 2021, l'estoc d'habitatges només va créixer un 5,40%, una xifra clarament insuficient en comparació amb el creixement demogràfic del mateix període. Els habitatges principals van incrementar només un 3,11%, mentre que els habitatges destinats a usos turístics van créixer un 8,73%. Aquesta dinàmica, combinada amb l'estancament de la construcció

Entre 2011 i 2021, l'estoc d'habitatges a la província de Tarragona només va créixer un 5,40%.

d'habitatges, especialment dels orientats a cobrir les necessitats residencials de les llars, va generar una pressió creixent sobre els preus i els lloguers en els darrers anys de la dècada. Aquesta situació constitueix un dels factors clau del problema d'accés a l'habitatge que persisteix actualment.

Taula A3. Habitatges familiars convencionals segons tipus d'habitatge (principal o no principal) dels censos 2011 i 2021

	2011			2021			Variació període
	Total	Habitatges principals	Habitatges no principals	Total	Habitatges principals	Habitatges no principals	
Espanya	25.208.622	18.083.692	7.124.930	26.623.708	18.536.616	8.087.092	5,60%
Catalunya	3.863.381	2.944.944	918.437	3.915.127	2.989.357	925.770	1,30%
Barcelona	2.603.097	2.168.607	434.490	2.597.046	2.197.826	399.220	-0,20%
Girona	489.214	292.054	197.160	507.421	298.924	208.497	3,70%
Lleida	244.841	171.180	73.661	256.081	169.763	86.318	4,60%
Tarragona	526.229	313.103	213.126	554.579	322.844	231.735	5,40%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades dels censos de població i habitatges de l'INE.

Tot apunta que el ritme moderat de construcció residencial sembla ser una de les principals causes del creixent problema d'accés a l'habitatge que troben molts catalans per accedir a una residència en condicions i a un preu en sintonia amb els salaris que perceben.

A fi d'estimar les necessitats residencials futures, l'INE ha publicat una projecció del nombre de llars durant el període 2024-2039 per a les províncies espanyoles. Segons aquestes projeccions, el nombre de llars a Espanya augmentarà en 3.691.151 unitats; a Catalunya, en 717.107, i a Tarragona, en 106.197.

Entre 2024 i 2039 el nombre de llars augmentarà en 106.197 a Tarragona.

Segons les previsions de l'INE, Tarragona és la província catalana en què més incrementarà el nombre de llars, que arribarà a una taxa anual del 2,1%, força per damunt de les previstes per a Lleida (1,7%), Girona (1,7%) i Barcelona (1,4%). La forta pressió que es pronostica sobre el mercat de l'habitatge del sud de Catalunya s'explica tant pel creixement previst de la població com per la progressiva reducció de la mida de les llars.

Durant els pròxims 15 anys, les llars espanyoles creixeran un 19,1%, mentre que a Catalunya el nombre de llars augmentarà en un 22,9%. Per províncies, a Barcelona ho farà en un 20,7%; a Girona, en un 25,2%; a Lleida, en un 28,7%, i a Tarragona, en un 30,9%. Segons les projeccions de la població i els canvis socials i culturals, als municipis del sud de Catalunya el nombre de llars unipersonals augmentarà un 55,0%; les de

2 persones ho faran un 40,9%; les de 3 membres, un 12,9%, i les de 4 o més membres ho faran un 4,6%. Aquestes dades evidencien la tensió que viurà el mercat immobiliari del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre durant els propers anys.

A Catalunya les llars han tingut, de mitjana, 2,54 persones el 2024, i es preveu que aquest nombre sigui de 2,38 el 2039. Pel que fa a Tarragona, la mida de les llars ha estat de 2,50 persones de mitjana el 2024 i es preveu que disminueixi fins a les 2,32 el 2039. La reducció de la dimensió de les llars vindrà causada per la reducció del nombre de fills, sobretot entre els col·lectius que avui presenten una taxa de natalitat més elevada que la resta de la població, i també per l'augment del nombre de llars unipersonals. Així, a Tarragona les llars unipersonals, que han suposat el 28,17% del total el 2024, passaran a representar el 33,35% el 2039.

A Tarragona, es preveu que disminueixi la mida de les llars fins a les 2,32 persones el 2039.

Taula A4. Projectió de les llars de persones residents a la província de Tarragona per mida de la llar i any

Any	Total	1 persona	2 persones	3 persones	4 o més persones	Mitjana mida llar
2011	313.103	71.444	98.375	67.613	75.670	2,60
2021	322.844	87.471	92.337	65.198	77.838	2,54
2024	342.975	96.633	100.247	67.044	79.051	2,50
2025	352.304	100.517	103.501	68.234	80.052	2,48
2026	361.634	104.492	106.758	69.394	80.990	2,47
2027	370.664	108.427	109.993	70.455	81.789	2,46
2028	379.247	112.335	113.128	71.373	82.411	2,45
2029	387.328	116.185	116.133	72.164	82.846	2,44
2030	394.855	119.892	119.003	72.819	83.141	2,42
2031	401.878	123.448	121.756	73.363	83.311	2,41
2032	408.510	126.931	124.409	73.796	83.374	2,40
2033	414.861	130.363	127.006	74.142	83.350	2,39
2034	420.887	133.675	129.482	74.420	83.310	2,38
2035	426.784	136.989	131.945	74.649	83.201	2,36
2036	432.589	140.295	134.394	74.840	83.060	2,35
2037	438.250	143.542	136.781	74.999	82.928	2,34
2038	443.789	146.730	139.115	75.140	82.804	2,33
2039	449.172	149.824	141.341	75.274	82.733	2,32

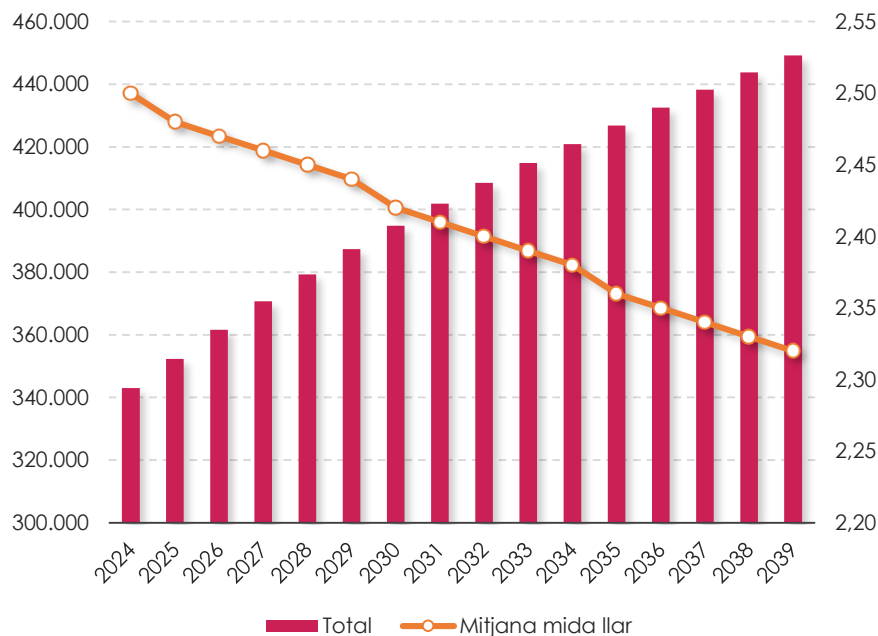
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Projectió de llars entre 2024-2039 de l'INE.

L'INE proporciona una simulació estadística del nombre de llars futures a la província de Tarragona, en cas que es prolonguin les tendències demogràfiques i els comportaments socials actuals. És un exercici realista que hauria de ser d'obligada consulta per a tots els responsables de la planificació urbanística.

Aquest és un bon instrument si es volen preveure, des d'una perspectiva estratègica, les necessitats futures en matèria d'habitatges. Segons aquestes projeccions, Tarragona experimentarà un creixement significatiu, ja que passarà de 342.975 a 449.172 llars d'aquí a 15 anys. Cada any tindrem 7.080 llars més. Per tant, si volem garantir el dret a un habitatge digne, caldrà planificar i coordinar les activitats relacionades amb la promoció d'obra nova, la reforma dels habitatges degradats i la incorporació al mercat d'habitatges buits o infrautilitzats, així com incentivar l'ocupació de les segones residències.

*A Tarragona,
cada any
tindrem 7.080
llars més.*

Gràfic A3. Projecció del nombre i dimensió de les llars a la província de Tarragona

Nota: A l'eix esquerre, les dades del total de les llars. A l'eix dret, les mitjanes de les llars.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Projecció de llars entre 2024-2039 de l'INE.

No es tracta només de construir més habitatges, sinó d'articular una sèrie de mesures que abordin el problema de l'habitatge des de diferents fronts. No podem ignorar que Tarragona és la província catalana que disposa, en termes relatius, d'un major nombre d'habitatges secundaris, és a dir, que no són la residència principal de cap família. Segons el cens de 2021, a les 10 comarques del sud de Catalunya hi havia 231.735 residències secundàries (segones residències, habitatges buits sense ús, edificis degradats o en mal estat, habitatges pendents de ser llogats, etc.). Per sincronitzar l'oferta immobiliària i l'evolució de les llars, és imprescindible posar més habitatges secundaris en el mercat immobiliari per a la venda o el lloguer. En aquest escenari, les possibilitats de la província són més grans que en aquelles demarcacions que disposen d'un menor estoc de residències no principals.

Si ens aventurem a fer una simulació, podem suposar que cada any un percentatge petit d'aquesta potencial oferta immobiliària estarà disponible per a la venda o pel lloguer. Suposant que un 2,2% dels habitatges secundaris es transformin en oferta activa anualment, això suposaria 5.098 habitatges no principals que entrarien al mercat immobiliari local, sigui per vendre o per llogar.

Aquest escenari combina l'aprofitament d'actius existents amb la construcció d'obra nova, la qual cosa evita dinàmiques de sobreproducció i fomenta un desenvolupament urbanístic més sostenible. La pressió de l'increment de les llars es distribuïria entre la rehabilitació i reforma de 5.080 habitatges i la construcció de 1.982 habitatges nous. No es tracta de tornar als anys de la bombolla immobiliària que tants efectes negatius va comportar, sinó d'aprofitar els habitatges buits, abandonats o infraocupats per augmentar l'oferta del mercat immobiliari local. Per tant, podem concloure que la província disposa d'un potencial de creixement important basat en l'entrada de molts habitatges infrautilitzats al mercat de la venda i el lloguer i en la promoció de nous edificis.

Aquesta dinàmica no només afectarà el parc immobiliari, sinó també les característiques dels habitatges i la relació entre els espais públics i privats. Aquí, arquitectes, tècnics i promotors tenen molta feina al davant. Els futurs habitatges seran de dimensions més reduïdes i caldrà oferir unes condicions financeres més atractives per facilitar que els potencials compradors puguin gaudir d'un habitatge digne, en règim de propietat o de lloguer. Si bé cal evitar un retorn als anys d'activitat constructora desfermada, tampoc no podem seguir en una senda erràtica i poc planificada com l'actual que obeeixi a circumstàncies alienes a les necessitats col·lectives i al dret de les famílies a un habitatge digne.

L'evolució dels lloguers dels habitatges

El desequilibri entre el nombre de llars i el ritme moderat de la construcció d'habitatges nous, juntament amb una oferta de lloguer insuficient, ha provocat un increment significatiu dels preus del lloguer i ha intensificat les dificultats de moltes famílies locals per accedir a un habitatge en condicions adequades.

Segons dades del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, la mitjana mensual del preu de lloguer d'habitatges a Reus era de 231 euros el 2001 i de 525 euros el 2022; a Tarragona era de 291 euros i 602 euros, respectivament, i a Catalunya, de 392 euros i 779 euros. A les dues ciutats els preus se situen per sota de la mitjana catalana, tot i que el ritme d'augment registrat al llarg del període està força per damunt. Així, mentre que al país els lloguers van augmentar una taxa anual del 8,9%, a Tarragona aquesta taxa va ser del 9,7% i a Reus, de l'11,5%. Aquestes dades reflecteixen les tensions

L'increment de les llars implicaria la rehabilitació de 5.080 habitatges i la construcció de 1.982.

La taxa anual del preu dels lloguers ha augmentat un 9,7% a Tarragona i un 11,5% a Reus.

creixents en el mercat local derivades de la forta demanda de segones residències, l'augment de la població local i el ritme limitat de construcció d'obra nova.

Els preus dels lloguers presenten diferències significatives segons la dimensió i la ubicació del municipi. Segons dades de la plataforma Idealista, a finals de 2024, el preu mitjà dels lloguers a la província de Tarragona es va situar en 9,4€/m², lleugerament inferior als 10,0€/m² registrats a l'agost del 2007. Tanmateix, hi ha una gran variabilitat entre els nuclis urbans: a Tarragona ciutat, el preu del lloguer residencial és de 10,6€/m²; a Reus, 8,8€/m²; a Salou, 10,5€/m²; a Cambrils, 10,3€/m²; a Calafell, 10,7€/m²; a El Vendrell, 9,3€/m²; a Mont-roig, 9,2€/m², i a Tortosa, tan sols 6,9€/m².

Aquestes diferències locals són especialment rellevants. Municipis com Tortosa presenten preus de lloguer molt més moderats en comparació amb les zones costaneres, on la pressió de la demanda turística sobre el mercat residencial ha incrementat significativament els preus. Aquesta situació dificulta l'accés a l'habitatge per als residents permanents. L'increment dels preus dels lloguers en els municipis del litoral està provocant un desplaçament de residents cap a zones interiors o menys tensionades, on el mercat de lloguer és més assequible.

El cost d'accedir a un habitatge en propietat

A Catalunya, adquirir un habitatge requereix, de mitjana, destinar el salari brut íntegre de més de 8 anys. Segons un estudi de Fotocasa i InfoJobs, una família que vulgui convertir-se en propietària del seu habitatge ha de comprometre el sou de 8,2 anys. Aquest esforç varia força entre les províncies catalanes, en funció de les grans disparitats en els preus dels habitatges. A Barcelona, calen aproximadament 9,6 anys de salari brut per adquirir un habitatge; a Girona calen 7,9 anys; a Lleida, 4,1 anys, i a Tarragona, 5,5 anys.

En la taula A5 es poden veure els anys que es requereixen per accedir a un habitatge segons el salari brut anual l'any 2022. És important destacar que aquestes dades representen el nombre d'anys de salari brut necessaris per cobrir el preu total de l'habitatge, sense considerar altres factors com ara interessos hipotecaris, despeses addicionals o variacions en els ingressos personals. A Catalunya, els preus dels habitatges han augmentat considerablement, mentre que els ingressos de treballadors i petits empresaris s'han estancat per l'efecte negatiu de la inflació.

Al 2024, el preu mitjà dels lloguers a la província de Tarragona era de 9,4€/m².

A Tarragona, calen 5,5 anys de salari brut per adquirir un habitatge.

Taula A5. Esforç per adquirir un habitatge en propietat (dades de 2022)

	Preu habitatge 80 m²	Preu m²	Salari brut mig anual	Anys de salari brut per adquirir un habitatge
Barcelona	237.868 €	2.973 €	24.876 €	9,6
Girona	183.369 €	2.292 €	23.129 €	7,9
Lleida	94.065 €	1.176 €	22.839 €	4,1
Tarragona	130.346 €	1.629 €	23.541 €	5,5

Nota: El salari mitjà brut anual prové de les dades de la plataforma InfoJobs de l'any 2022 i el preu mitjà d'habitatge, de l'índex immobiliari del portal Fotocasa.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'estudi Relació de salaris i la compra d'habitatge el 2022 d'InfoJobs i Fotocasa.

Les causes que expliquen per què les famílies tenen grans dificultats a l'hora d'accedir a un habitatge en propietat són diverses. La congelació dels salaris i les dificultats per accedir a préstecs hipotecaris han limitat força l'accés a l'habitatge des de les polítiques restrictives aplicades durant el període 2008-2013.

Arran de la crisi hipotecària, la cultura de la propietat ha cedit pas al lloguer. En primer lloc, la crisi immobiliària de 2008 va paraitzar la construcció d'habitatge nou, cosa que va limitar força l'accés a preus assequibles per a les rendes mitjanes i baixes. A més, l'augment dels preus ha provocat el desplaçament de famílies de barris més cars cap a zones més assequibles, fet que n'ha impulsat els preus a l'alça i ha desplaçat els residents més vulnerables. I per si això no fos prou, en molts municipis del litoral la demanda creixent de pisos turístics i de segones residències ha reduït l'oferta d'habitatge disponible per als residents permanents, la qual cosa contribueix a l'augment dels preus de venda i dels lloguers.

En el cas de la majoria de persones que descarten comprar un habitatge, les causes principals són de caràcter econòmic relacionat amb la seva situació laboral, la poca capacitat per estalviar o els preus elevats dels immobles. A més dels arguments habituals de caràcter econòmic i laboral, també cal fer esment dels canvis en l'estil de vida dels joves, que tendeixen a prioritzar les despeses relacionades amb el lleure o els viatges en detriment dels estalvis i els compromisos que comporten els préstecs hipotecaris de llarga durada.

Les causes principals per no comprar un habitatge són de caràcter econòmic.

Segons estudis recents, entre els motius pels quals les persones no fan el pas per adquirir un habitatge hi ha que no disposen de prou estalvi (34%), que la seva situació econòmica i laboral no els ho permet (32%) i que actualment tenen altres prioritats i despeses (27%). Els motius pels

quals els potencials propietaris decideixen no adquirir un habitatge varien segons la seva edat. Els joves d'entre 18 i 24 anys atribueixen aquesta decisió a la seva situació laboral precària, mentre que els de 25 a 34 anys assenyalen la manca de suficients estalvis com la principal barrera per aventurar-se a adquirir un habitatge.

Taula A6. Preu del compravenda d'habitatges per municipis

Municipi	Preu m²	Màxim històric	Diferència
Província de Tarragona	1.623	2.120 oct. 2006	-23,40%
Lloguers més alts			
Cambrils	2.409	2.455 maig 2008	-1,90%
Salou	2.295	2.304 abr. 2009	-0,40%
Torredembarra	2.081	2.291 feb. 2010	-9,10%
Tarragona	2.036	2.550 oct. 2008	-20,20%
L'Ametlla de Mar	1.944	2.044 set. 2010	-4,90%
Mont-Roig del Camp	1.883	2.180 set. 2008	-13,60%
Roda de Berà	1.788	2.054 jul. 2010	-13,00%
L'Ampolla	1.750	2.080 gen. 2011	-15,90%
Lloguers intermedis			
El Vendrell	1.603	2.174 abr. 2008	-26,20%
Vila-Seca	1.509	1.861 ago. 2010	-18,90%
Reus	1.396	1.781 gen. 2009	-21,60%
Montbrió del Camp	1.385	1.465 set. 2024	-5,50%
Sant Carles de la Ràpita	1.371	1.737 maig 2011	-5,50%
Riudoms	1.223	1.286 oct. 2024	-21,10%
Montblanc	1.179	1.707 feb. 2012	-31,00%
Valls	1.008	1.518 ago. 2010	-33,60%
Lloguers més baixos			
Sant Jaume d'Enveja	961	1.702 abr. 2011	-43,50%
Ampostà	946	1.486 feb. 2010	-36,30%
L'Aldea	880	980 ago. 2024	-10,30%
Constantí	878	888 nov. 2024	-1,10%
Tortosa	857	1.248 gen. 2010	-31,40%
Móra d'Ebre	696	721 març 2024	-3,50%
La Sénia	545	689 maig 2023	-20,90%
Santa Coloma de Queralt	480	960 des. 2019	-50,00%
Ulldecona	441	911 abr. 2011	-51,60%

Nota: Preus en €/m² de desembre de 2024. L'informe calcula una estimació mensual del preu mitjà residencial de l'oferta viva disponible a la seva plataforma. Aquesta informació no representa el preu final de transacció (preu pel qual es formalitza la venda d'un habitatge). Pel càlcul se seleccionen tots els anuncis que han estat actius i visibles durant el mes de la mesura i els dos mesos anteriors.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idealista.

En darrer terme, les dades detallades del portal Idealista ens permet observar les xifres en detall municipal. La taula A6 mostra la gran variació dels preus de venda d'habitatges entre els municipis tarragonins. Els municipis turístics de la Costa Daurada encapçalen el rànquing amb els preus més elevats: Cambrils, lidera els preus immobiliaris amb 2.409€/m², seguit de Salou (2.295€/m²) i Torredembarra (2.081€/m²). A finals de 2024, aquests preus s'acosten als nivells màxims registrats durant la bombolla immobiliària, destacant la forta tensió que provoca en aquestes zones turístiques la gran demanda externa de segones residències. Tarragona ciutat també se situa en aquesta franja alta, amb 2.036€/m².

Els municipis turístics de la Costa Daurada encapçalen el rànquing amb els preus més elevats.

A continuació, trobem municipis amb preus intermedis com El Vendrell (1.603€/m²), Vila-seca (1.509€/m²) i Reus (1.396€/m²). A certa distància hi ha localitats com Riudoms (1.223€/m²), Montblanc (1.179€/m²) i Valls (1.008€/m²), on els preus encara estan força per sota dels màxims assolits durant la bombolla immobiliària. Per exemple, a Valls els preus actuals són un 33,6% més baixos que els registrats a l'agost de 2010, cosa que fa preveure que encara hi ha marge per un increment futur.

Per últim, trobem els municipis amb preus més accessibles, on l'accés a la propietat d'habitatges és més atractiu i, per tant, els residents han de fer un esforç menor en termes d'anys de treball. Així, Amposta registra 946€/m² (un 36,3% per sota del màxim de febrer de 2010) i Tortosa 857€/m² (un 31,4% per sota del màxim de gener de 2010). Amb els preus més baixos trobem un grup de localitats rurals allunyades del litoral, com Móra d'Ebre (696€/m²), La Sénia (545€/m²), Santa Coloma de Queralt (480€/m²) i Ulldecona (441€/m²). Aquests municipis, amb menor pressió demogràfica i un estoc significatiu d'habitatges buits, ofereixen opcions més accessibles per a l'adquisició d'habitatges.

Radiografia d'un problema complex

L'habitatge com a principal preocupació dels catalans. L'accés a l'habitatge ha tornat a situar-se al capdavant de les preocupacions dels catalans, especialment entre els joves d'entre 18 i 34 anys, per davant de problemes com la crispació política, la inseguretat ciutadana i la sanitat. Aquesta situació ja es va donar el 2007, durant la crisi immobiliària, i ha tornat a emergir com la principal preocupació a finals de 2024.

Les causes del problema. Les causes de la crisi de l'habitatge actual difereixen significativament de les que va marcar la bombolla immobiliària de 2008. Si llavors el problema va derivar de la facilitat d'accés al crèdit, l'especulació i els riscos financers assumits pels bancs, la situació actual està vinculada a l'escassa oferta d'habitatges assequibles, l'augment dels preus de compra i dels lloguers, la situació laboral, així com el canvi en la cultura de l'estalvi i l'assumpció de deutes.

Impacte territorial de la crisi immobiliària. Durant la bombolla del 2001-2008, la província de Tarragona es va veure especialment afectada, ja que l'activitat constructora va arribar a representar fins al 29% del total de Catalunya. Després de la crisi, el sector es va desplomar, les llicències d'obres van caure en picat i moltes empreses locals van desaparèixer. Després de la paràlisi del període 2014-2017, el mercat immobiliari va reviscolar, però la pandèmia va tornar a paralitzar l'activitat immobiliària. En els darrers anys, el ritme moderat en les promocions, sobretot les destinades a la població resident, ha generat una pressió creixent sobre el mercat, amb un augment dels preus i una manca d'habitatges assequibles.

Les dificultats per accedir a la compra i al lloguer d'habitatges presenta desigualtats territorials. Les dinàmiques de gentrificació, l'increment dels apartaments turístics i la demanda de segones residències estan desplaçant els residents dels municipis turístics, mentre que la degradació dels nuclis antics de determinades ciutats desplacen els residents a zones menys atractives. Les tensions en el mercat immobiliari difereixen força entre municipis i comarques. En alguns casos, la planificació urbanística ha permès un increment de l'estoc residencial en consonància amb la demanda, mentre que en d'altres la paràlisi del mercat immobiliari i l'augment de la població s'han traduït en fortes tensions en els preus de venda i els lloguers, la qual cosa també ha provocat un desplaçament de residents cap a municipis veïns.

El cost de l'habitatge varia força a Catalunya. A Barcelona, el preu del metre quadrat residencial és de 2.973 euros; a Girona, de 2.292 euros; a Lleida, de 1.176 euros, i a Tarragona, de 1.629 euros, segons un estudi de Fotocasa i Infojobs. A Barcelona calen 9,6 anys de salari brut per adquirir un habitatge i a Tarragona, 5,5 anys. Malgrat l'encariment dels preus dels habitatges de primera i segona mà dels darrers anys, a Tarragona els preus continuen sent relativament accessibles, fet que la converteix en una zona atractiva per als compradors potencials.

Residències secundàries i mercat immobiliari. Segons el cens de 2021, la província de Tarragona tenia un parc de 554.579 habitatges, dels quals només 322.844 eren primeres residències (58,2% del total). En canvi, al conjunt de Catalunya l'estoc de residències principals representava el 76,3% del total d'habitatges. Al llarg de cada any, la gran presència d'habitatges turístics distorsiona la provisió de determinats serveis públics, orienta als promotors cap a la demanda turística i, sobretot, limita força les possibilitats dels residents per accedir a un habitatge en règim de lloguer o compra.

Projecció de les necessitats futures. Segons l'INE, a Tarragona el nombre de llars augmentarà un 30,9% entre 2024 i 2039, el ritme més alt de Catalunya. Tarragona és la província catalana on més incrementarà el nombre de llars i ho farà a una taxa anual del 2,1%, força per damunt de les previstes per a Lleida (1,7%), Girona (1,7%) i Barcelona (1,4%). Aquest

creixement requerirà polítiques proactives per adequar l'oferta d'habitatges a les necessitats demogràfiques i socioeconòmiques. Tarragona destaca per les majors projeccions de la població i la reducció de la dimensió de les llars.

Sincronitzar la construcció d'habitatges amb les necessitats del territori.

Les projeccions de la població i de les llars fan preveure un escenari de creixement mesurat. Si l'any 2004 les comarques de Tarragona comptaven amb 342.975 famílies o llars, d'aquí a 15 anys es preveu que tindrem 449.172 llars, cada any 7.080 llars més. Per tant, si volem garantir el dret a un habitatge digne, caldrà planificar les activitats relacionades amb la promoció i la construcció residencial.

Revaloritzar el parc local dels habitatges buits o infrautilitzats. Un augment anual de 7.080 llars no implica construir el mateix nombre d'habitatges, sinó garantir una oferta immobiliària en sincronia amb les necessitats dels residents. El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre disposen de 231.735 residències secundàries, buides o ocupades pels seus propietaris durant algunes setmanes. Si suposem que el 2,2% d'aquests habitatges s'incorporen al mercat immobiliari cada any, es podrien posar a disposició unes 5.080 unitats anuals, complementades amb la construcció de 1.982 habitatges nous. Això permetria atendre la demanda sense generar un excés de construcció.

Més habitatges per a llars més petites. La mitjana de membres de les llars tarragonines va ser de 2,5 persones el 2024 i es preveu que disminueixi fins a les 2,32 el 2039. La reducció de la dimensió de les llars respon a la caiguda de la natalitat i l'augment de les llars unipersonals. A Tarragona el 28,17% de les llars eren unipersonals el 2024 i passaran a ser el 33,35% el 2039.

L'evolució dels lloguers. Els lloguers han augmentat considerablement a Catalunya com a conseqüència dels desequilibris entre l'oferta i la demanda immobiliària. Durant el període 2001-2022, el ritme de creixement anual dels lloguers va ser del 8,9% a Catalunya, del 9,7% a Tarragona i de l'11,5% a Reus. L'any 2001, els lloguers a les dues ciutats se situaven molt per sota de la mitjana catalana, raó per la qual els lloguers actuals continuen sent més atractius que en altres territoris del país. L'any 2022, el lloguer mitjà pagat a Catalunya va ser de 779 euros, mentre que a Tarragona va ser de 602 euros i a Reus, de 525 euros.

Necessitat d'una estratègia urbanística a escala territorial. Cal preveure les necessitats futures amb una planificació estratègica que inclogui polítiques de construcció i finançament adequades per garantir un accés digne a l'habitatge. En els exercicis de prospectiva que dibuixen el futur que volem per als nostres pobles i ciutats hi han de participar tots els nivells de les administracions públiques, amb una implicació més gran dels governs locals, que gaudeixen de moltes més competències de les que els mateixos municipis exerceixen.

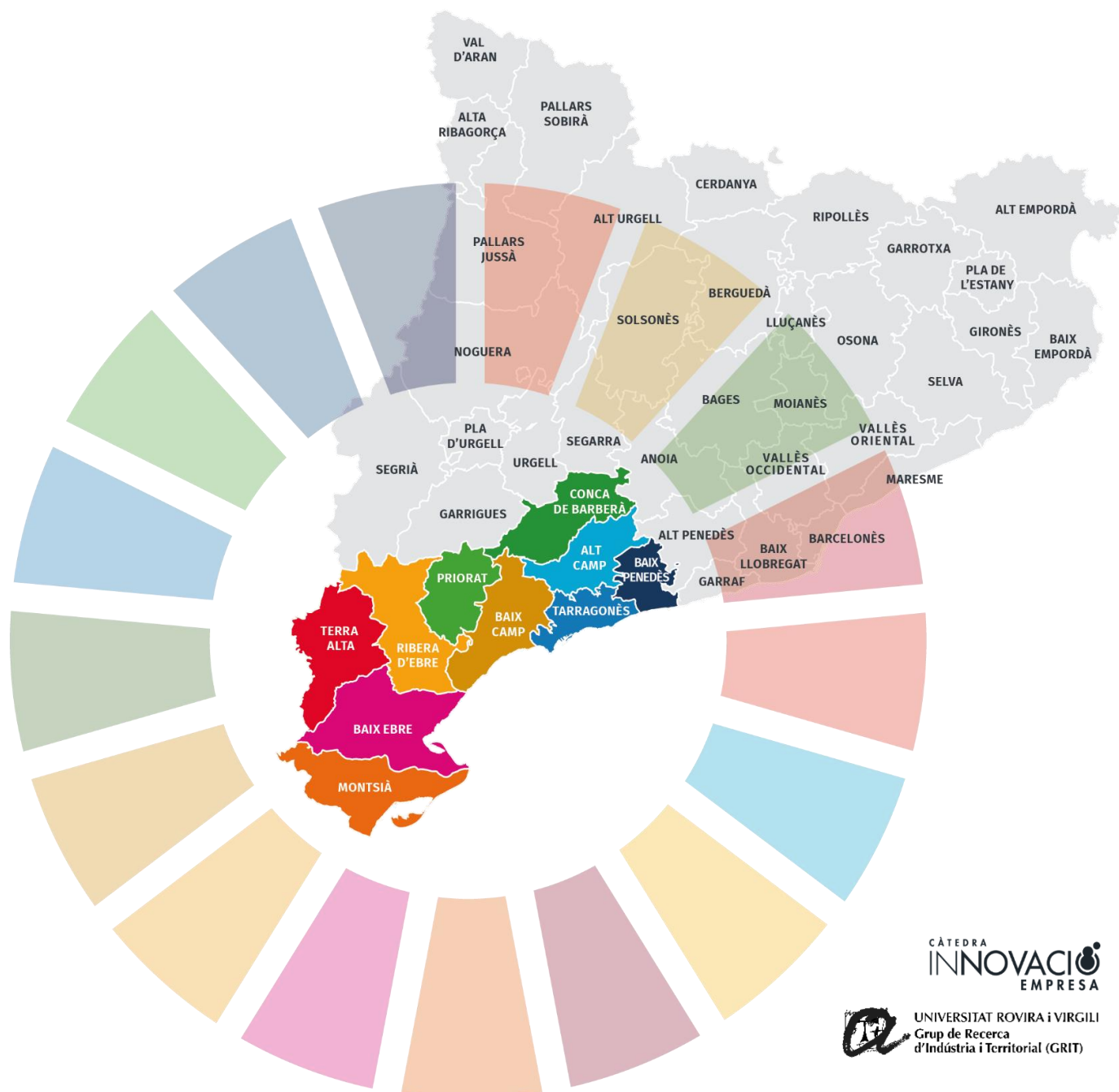
Bons diagnòstics per planificar el futur de les nostres ciutats. La naturalesa polifacètica i estructural dels habitatges exigeix estudiar bé els problemes, arribar a consensos amplis i desplegar polítiques ambicioses a llarg termini. L'habitatge és, a la vegada, una necessitat personal i familiar, una aspiració de les joves generacions, un dret social i col·lectiu, i una mercaderia per als seus propietaris. Tothom forma part del problema i defensa els seus interessos legítims. L'entrada de noves promocions d'habitatges al mercat és lenta, per això cal actuar amb visió de futur per millorar les nostres ciutats i la qualitat de vida. La política d'habitatge ha de construir-se sobre consensos sòlids i duradors.

El territori importa. L'evolució del mercat immobiliari requereix una estratègia urbanística a escala territorial que inclogui polítiques proactives de construcció i reforma d'habitatges i, al mateix temps, uns instruments financers adequats per facilitar l'accés a l'habitatge. Aquestes accions han d'estar basades en diagnòstics rigorosos, polítiques contrastades i consensos amplis que evitin les disputes conjunturals i prioritzin el futur sostenible de les nostres ciutats i la qualitat de vida dels seus habitants.

Informe de conjuntura econòmica

Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

Quart trimestre de 2024

CÀTEDRA
INNOVACIÓ
EMPRESA

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Grup de Recerca
d'Indústria i Territorial (GRIT)